

TAUTINIŲ bendrijų 2024 naujienos Nr. 1 (88)

Moldavijos kunigaikštytė, Lietuvos didžiojo etmono Jonušo Radvilos žmona kunigaikštienė Marija Lupu Radvilienė

Galinos Mečkovskajos tapybos paroda „Jaudinanti gamta“

Tautinių bendrijų namų svetainėje surengta tapytojos Baltijos jakutų bendrovės „Čoron“ atstovės Lietuvoje Galinos Mečkovskajos kūrybos paroda „Jaudinanti gamta“. Jos įkvėpimo šaltiniai – gamtos peizažai, gėlės, paukščiai, gyvūnai, vabzdžiai ir žuvis, architektūra. Ji tapo kinų tapybos technika ant popieriaus ir šilko, naudojant mineralinius vandenyje tirpius dažus.

T u r i n y s

AKTUALIJOS

Valstybės apdovanojimai – tautinių bendrijų atstovams	2
Skirtas finansavimas Tautinių mažumų kultūros centrams.....	2
Seminaras apie išmokas ir kitą Lietuvoje teikiamą socialinę pagalbą iš Ukrainos ir kitų šalių atvykusiems.....	3
Jidiš tarmės vartosenos tradicija Lietuvoje įtraukta į nematerialaus kultūros paveldo sąvadą.....	6
Klaipėdos Tautinių kultūrų centre – lietuviškai nuskambėję renginiai.....	7
Savanorė iš Sakartvelo į Kauną atvedė patirties paieška	8

JUOS PRISIMENAME

Žymiausias italų tapytojas XVII a. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje – Michelangelo Palloni	10
---	----

KULTŪRA

„Dačija“ 35-ąjį kartą šventė „Marcišor“	12
Bekraštė ir širdy išnešiota Tėvynė.....	14
Tautinių bendrijų atstovai dalyvavo Kovo 11-osios eitynėse.....	14
Nuo baudžiauninko iki žymaus kūrėjo	15
Naujametinis „Heimatgruss“ koncertas	17
Išleista knyga, pristatanti romų dainas	18
Vitražuose įamžinama Vilniaus istorija.....	19
TMD pristatė informacinį leidinį „Romai – skirtingi, bet ne svetimi“	19
Totorių kultūros centro susitikimas.....	20
Tragiškas Krymo totorių likimas filme „Tylioji deportacija“	20
Duona – saulės, vandens, žemės ir žmonijos bendrystės simbolis.....	21
Paminėtos 100-osios Mensaido Bairaševskio gimimo metinės	23
„Vingis“ – ant kūrybos paukštės sparnų	23
Klaipėdos tautinių kultūrų centras rengiasi festivaliui	23
Sukaktys Vilniaus Pranciškaus Skorinos gimnazijoje.....	24
Grįžimas prie savo šaknų.....	26

Valstybės apdovanojimai – tautinių bendrijų atstovams

Valstybės atkūrimo dienos proga Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda įteikė valstybės apdovanojimus už nuopelnus Lietuvai ir už jos vardo garsinimą pasaulyje. Apdovanojimai įteikti trims tautinių bendrijų atstovams.

Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės pirmininkė **Faina Kukliansky** apdovanota **ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Karininko kryžiumi** už ilgametes pastangas telkti ir stiprinti žydų tautinės mažumos bendruomenę, ne tik išsaugoti, bet ir skleisti jos

kryžiumi už nuopelnus išsaugojant žydų (litvakų) paveldą Lietuvoje, už aktyvų atstovavimą Lietuvos tautinių bendrijų interesams, visuomeninę veiklą, skirtą tautinių mažumų integracijai į Lietuvos visuomenę.

Žurnalistė, redaktorė, radijo laidų vedėja ir visuomenininkė **Ewelina Mokrzecką** apdovanota **ordino „Už nuopelna Lietuvai“ medaliu** už reikšmingas ir ilgametes pastangas saugant Lietuvos lenkų kultūrą bei tapatumą, skatinant nediskriminavimą visuomenėje.

Iš viso Vasario 16-osios proga paskelbtu dekretu Prezidentas apdovanojo 89 Lietuvos Respublikai nusipelnčius žmones, tarp jų – 13 užsienio valstybių piliečių. Tarp apdovantųjų ir pirmoji Ukrainos ponė Olena Zelenska, Vokietijos užsienio reikalų ministrė Annalena Baerbock.

TBN inf.

Nuotr. iš Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos

Apdovanojimas įteiktas Fainai Kukliansky.

kultūrinį paveldą, garsinti pasiekimus, už atkaklumą ginant Lietuvos žydų interesus tiek mūsų šalyje, tiek už jos ribų.

Mecenatas Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas, Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės narys **Daumantas Levas Todesas** apdovanotas **ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Riterio**

Nuotr. iš Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos

Apdovanojimas įteiktas Daumatui Levui Todesui.

Nuotr. iš Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos

Apdovanojimas įteiktas Ewelina Mokrzeckai.

Skirtas finansavimas Tautinių mažumų kultūros centrums

Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, įgyvendindamas „Tautinių mažumų integracijos į Lietuvos visuomenę, išsaugant jų tapatybę“ programą, 2023 m. gruodžio 4–22 d. skelbė konkursą Tautinių mažumų

kultūros ir integracijos centrų veiklos projektams finansuoti 2024 metais.

Atlikus pateiktų projektų administracinės atitikties vertinimą, ekspertų komisijai buvo pateiktos 23 projektų paraiškos. Pateiktas paraiškas vertino iš įvairių institucijų ir nevyriausybinių

organizacijų suburta ekspertų paraiškų vertinimo komisija. Projektų įgyvendinimui skirtas 400 000 eurų finansavimas.

2023 m. Tautinių mažumų kultūros centru projektams buvo skirta 410 000 eurų.

TBN inf.

Seminaras apie išmokas ir kitą Lietuvoje teikiamą socialinę pagalbą iš Ukrainos ir kitų šalių atvykusiems

Žmonėms, atvykusiems iš kitų šalių, kyla daugybė klausimų. Neaišku, kokias išmokas galima gauti šeimai, auginančiai vaikus, kaip gauti socialinę išmoką ir kompensacijas už šildymą ir vandenį, kokios paramos galima sulaukti susirgus ir kt. Kad iš karo apimtos Ukrainos ir kitų šalių atvykę žmonės greičiau rastų atsakymą į jiems rūpimus klausimus, Tautinių bendrijų namai kreipėsi į Valstybinį socialinio draudimo fondą (Sodra), prašydami surengti seminarą apie išmokas ir kitą paramą, kuria gali naudotis nuo karo iš Ukrainos į Lietuvą pasitraukę ukrainiečiai.

Sodra, pasitelkusi Valstybinę ligonių kasą (VLK), Vilniaus miesto savivaldybę ir Vilniaus miesto socialinių paslaugų centrą, vasario 23 d. surengė nuotolinį seminarą, į kurį užsiregistravo apie 150 žmonių. Jame apie Lietuvoje teikiamas paramas ir galimybes jomis pasinaudoti kalbėjo Sodros Klientų aptarnavimo skyriaus vyriausiasis specialistas Aleksandras Blaževičius, Valstybinės ligonių kasos (VLK) Paslaugų ekspertizės ir kontrolės skyriaus patarėja Žydrūnė Beigienė, Vilniaus savivaldybės vyriausiosios socialinių išmokų specialistės Eolanta Jakel ir Gintarė Bareikaitė bei Vilniaus miesto socialinių paslaugų centro Socialinio darbo skyriaus socialinė darbuotoja Agata Mikulskė. Specialistai seminaro dalyviams papasakojo apie Lietuvoje mokamas išmokas, supažindino juos su paramos teikimo tvarka, atsakė į seminaro dalyvių klausimus.

Galimybė gauti ligos, motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros, nedarbo išmokas

Kokias ligos, motinystės, vaiko priežiūros ir nedarbo išmokas ir kam garantuoja Lietuva, seminaro dalyvius supažindino Sodros Klientų aptarnavimo skyriaus vyriausiasis specialistas Aleksandras Blaževičius. Kaip pažymėjo pranešėjas, visos šios išmokos susietos su socialiniu draudimu ir turimu darbo stažu.

Ligos išmoka mokama socialiai apdraustiems asmenims, iki susirgimo turintiems ne trumpesni kaip 3 mėnesių darbo stažą per pastaruosius

12 mėnesių arba ne mažesni kaip 6 mėnesių per pastaruosius 24 mėnesius.

Motinystės išmoka mokama socialiai apdraustiems arba ne anksčiau kaip prieš 24 mėnesius iki nėštumo ir gimdymo atostogų pradžios jį praradusiems asmenims, turintiems ne trapesnį kaip 12 mėnesių darbo stažą per pastaruosius 24 mėnesius.

Tėvystės išmoka mokama socialiai draustiems asmenims, esantiems tėvystės atostogose ir per pastaruosius 24 mėnesius turintiems ne trumpesni kaip 6 mėnesių darbo stažą.

Vaiko priežiūros išmoka mokama socialiai apdraustiems arba ne anksčiau kaip prieš 24 mėnesius iki vaiko priežiūros atostogų pradžios jį praradusiems asmenims, per pastaruosius 24 mėnesius turintiems ne mažesni kaip 12 mėnesių darbo stažą.

Kada užsieniečiai gali gauti nedarbo išmoką?

Teisę gauti **nedarbo išmoką** įgyja asmenys, turintys reikalingą stažą: ne mažiau kaip 12 mėnesių per paskutinius 30 mėnesių iki įsiregistravimo Užimtumo tarnyboje.

Pagal Lietuvos Respublikos ir Ukrainos sutarties dėl socialinės apsaugos 25 straipsnį, nedarbo pašalpos skiriamos pagal Šalies, kurios teritorijoje suinteresuotas asmuo nuolat gyvena, teisės aktus.

Tais atvejais, kai Užimtumo tarnyba suteikia bedarbio statusą asmeniui, turinčiam leidimą nuolat gyventi Lietuvoje, nedarbo išmokama skiriama susumuojant Lietuvoje ir Ukrainoje darbo laikotarpius. Nedarbo išmoka apskaičiuojama tik pagal pajamas, gautas Lietuvoje per paskutinius 30 mėnesių iki įsiregistravimo Užimtumo tarnyboje. Jei asmuo turi Lietuvoje įgytą 12 mėnesių darbo stažą, nedarbo išmoka gali būti skiriama neatsižvelgiant į tai, kad jis neturi leidimo nuolat gyventi Lietuvoje.

Teisė į šią išmoką susieta su darbo stažu, reikalui esant atsižvelgiama į darbo stažą, įgytą kitoje šalyje. Į stažą įskaičiuojamas darbo ES, Europos ekonominės erdvės šalyse, taip pat JK, Šiaurės Airijoje, Ukrainoje ir Baltarusijos Respublikoje dirbtas laikotarpis.

Socialiai apdraustas asmuo – fizinis asmuo, kuris pats moka ar už jį darbdavys moka valstybinio socialinio draudimo įmokas Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo nustatyta tvarka.

Išmokų dydžiai

Aleksandras Blaževičius pabrėžė, kad, jei asmuo **dėl ligos ar traumos** negali dirbti, už pirmąsias dvi dienas jam sumoka darbdavys. Išmokos

dydis – **62,06–100 proc.** nuo gavėjo vidutinio darbo užmokesčio. Nuo trečios dienos **62,06 proc.** gavėjo kompensuojamo darbo užmokesčio dydžio išmoka mokama Sodra.

Jeigu slaugomi sergantys vaikai iki 14 metų, vienam iš tėvų, įtėviams, seneliams, budinčiam globėjui ar globėjui gali būti skiriama **65,94 proc.** kompensuojamo darbo užmokesčio išmoka, mokama iki 21 kalendorinės dienos

Jeigu slaugomi sergantys vyresni nei 14 metų vaikai, sutuoktinis, tėvai, įtėviai, gali būti skiriama **65,94 proc.** kompensuojamo darbo užmokesčio išmoka, mokama ne daugiau kaip už 14 kalendorinių dienų.

Motinytės atostogos suteikiamos nuo 30 nėštumo savaitės pagal elektroninį nėštumo ir gimdymo pažymėjimą, kuri 126 kalendorinėms dienoms išduoda gydytojas. Po komplikuoto gimdymo ir gimus daugiau nei vienam vaikui, papildomai suteikiama 14 kalendorinių dienų.

Už visą atostogų laikotarpį (įskaitant ir papildomas 14 dienų) **skiriama 77,58 proc.** vidutinio darbo užmokesčio motinytės išmoka.

Tėvystės išmoka skiriama už visą darbavimo suteiktą atostogų laikotarpį (ne ilgiau kaip 30 kalendorinių dienų) bet kuriuo metu nuo vaiko gimimo iki jam sueis vieneri metai. Ši išmoka sudaro **77,58 proc.** gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio. Esant poreikiui tėvystės atostogos gali būti suteikiamos per du kartus.

Pasibaigus nėštumo ir gimdymo atostogoms, vienam iš tėvų (itėvių, globėjų, senelių) skiriama **vaiko priežiūros išmoka**, kuri mokama iki vaikui sukaks pusantrų ar dveji metai.

Kai atostogos suteikiamos iki vaikui sukaks pusantrų metų, mokama **60 proc.** kompensuojamojo uždarbio dydžio išmoka. Pasirinkus išmoka gauti iki vaikui sukaks dveji metai, nuo nėštumo ir gimdymo atostogų pabaigos iki vaikui sukaks vieneri metai, mokama **45 proc.**, o už kitus

metus – **30 proc.** kompensuojamojo uždarbio dydžio išmoka.

Dėmesio! Seneliams vaiko priežiūros išmoka mokama tik tada, jei vienas iš tėvų turi teisę šią išmoka gauti.

Kaip numatyta Europos Sąjungos direktyvoje, nuo 2023 metų sausio 1 dienos kiekvienas iš tėvų privalo globoti savo vaiką ne trumpiau kaip du mėnesius, o likusį laiką galima skirstyti pagal šeimos poreikius. Neperleidžiamos dviejų mėnesių trukmės **vaiko priežiūros atostogos** gali būti suteikiamos visos iš karto arba dalimis (šiuo atveju jos neturėtų viršyti 60 kalendorinių dienų). Jei vienas iš tėvų nepasinaudoja neperleidžiamų dviejų mėnesių vaiko priežiūros atostogomis, kitas iš tėvų neturi teisės į vaiko priežiūros išmokas už šį laikotarpį. Tėvas ir motina negali vienu metu naudotis šiomis atostogomis.

Neperleidžiamų dviejų mėnesių trukmės vaiko priežiūros atostogų metu mokama 78 proc. kompensuojamojo uždarbio dydžio išmoka.

Po pranešimo Sodros atstovas Aleksandras Blaževičius sulaukė daugybės klausimų, susijusių su individualiais atvejais. Kadangi dėl riboto laiko ne visi suspėjo pateikti, Sodros atstovas pakvietė rūpimus klausimus pateikti Sodrai prisijungus prie savo asmeninės paskyros gyventojui (www.gyventojai.sodra.lt).

Medicinos paslaugos ukrainiečiams, atvykusiems į Lietuvą dėl karo Ukrainoje

Apie VLK teikiamas galimybes ir ką reikia žinoti, norint jomis pa-

sinaudoti, seminaro dalyvius supažindino VLK Paslaugų ekspertizės ir kontrolės skyriaus patarėja Žydrūnė Beigienė.

VLK Paslaugų ekspertizės ir kontrolės skyriaus patarėja Žydrūnė Beigienė.

Ji pažymėjo, kad ukrainiečiams, atvykstantiems į Lietuvą dėl karo veiksmų Ukrainoje, reikia užsiregistruoti Migracijos tarnyboje, kur jiems išduodama registracijos kortelė. Užsiregistravusiems suteikiamas ESI kodas, pagal kurį jie gali naudotis nemokamomis sveikatos apsaugos paslaugomis.

Ukrainiečiai, gavę leidimą laikinai gyventi Lietuvoje, registruoja savo gyvenamąją vietą, įsidarbina ir pradeda mokėti socialinio draudimo įmokas, kartu su Lietuvoje gyvenančiais vaikais tapdami visateisiais privalomojo sveikatos draudimo sistemos (PSD) dalyviais.

Tapę Lietuvos PSD sistemos dalyviai jie įgyja teisę gauti įstatymu nustatytą medicinos paslaugų paketą, įskaitant dalyvavimą vėžio prevencinėse programose. Jie gali pasirinkti šeimos gydytoją ir užsiregistruoti (prisiregistruoti) pasirinktoje gydymo įstaigoje, gauti kompensuojamus vaistus, užsisakyti ir gauti Europos draudimo kortelę, kuri suteikia nemokamą skubią medicinos pagalbą Europoje. Taip pat įgyja teisę į kompensuojamą dantų, galūnių bei sąnarių protezavimą. Jiems kompensuojamos ortopedinės

techninės įrangos įsigijimo išlaidos.

Ukrainiečiams, kurie nėra drausti PSD, bet yra užsiregistravę Migracijos tarnyboje, iš valstybės biudžeto apmokama būtinoji medicinos pagalba ir kitos būtinosios sveikatos paslaugos, kurių nesuteikus paciento sveikata gali pablogėti tiek, kad jam prireiks skubios medicinos pagalbos. Nemokamas vakcinavimas ir profilaktiniai medicininiai patikrinimai suteikiami ir jų vaikams. Be to, PSD sistemos dalyviai įgyja teisę į nemokamą imunizaciją nuo COVID-19, nėštumo stebėjimą, tyrimus dėl tuberkuliozės. Jei teikiant būtinausias asmens medicinos paslaugas nustatoma, kad jų sveikatos būklė atitinka teisės aktų, reglamentuojančių neįgalumo, darbingumo lygio ir/arba specialiuosius poreikius, jiems išduodamas siuntimas Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba.

Pranešėja seminaro dalyvius supažindino ir su vaistų bei medicinos priemonių įsigijimo išlaidų kompensavimo tvarka, su ligų ir sutrikimų, dėl kurių teikiama būtinosios sveikatos priežiūros paslaugos, sąrašu, atsakė į dalyvių klausimus.

Kilus klausimams dėl nemokamų sveikatos priežiūros paslaugų patarė atsakymų ieškoti interneto svetainėje <https://ligoniukasa.lrv.lt/lt/> arba konsultuotis telefonu +370 5 232 2222.

Klausimus galima pateikti ir elektroniniu paštu info@vlk.lt.

Piniginė parama besikuriantiems Vilniuje

Apie Vilniuje mokamą piniginę paramą karo pabėgėliams iš Ukrainos ir asmenims, imigravusiems iš Azijos šalių kalbėjo Vilniaus miesto savivaldybės vyriausioji socialinių išmokų specialistė Eolanta Jakel.

Teisę gauti **vienkartinę išmoką** turi kiekvienas bendrai arba vienas gyvenantis asmuo, dėl karo pasitraukęs iš Ukrainos **iki bus priimtas**

sprendimas suteikti leidimą laikinai gyventi Lietuvoje. Ši išmoka skiriama nevertinant asmens pajamų.

Vienkartinė išmoka užsieniečiams įsikurti mokama asmenims, kuriems suteikta apsauga ir kurie gyvena Vilniuje. Išmokos dydis – nuo 704 iki 1708 eurų, priklausomai nuo privataus namų ūkio asmenų skaičiaus. Ši parama gali būti naudojama būtiniausiems baldams ir namų apyvokos reikmenims įsigyti, kelionės ir (ar) bagažo pervežimo iki gyvenamosios vietos išlaidoms padengti.

Asmuo, norintis gauti įsikūrimo išmoką, turi dirbti pagal darbo sutartį ar darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu arba savarankiškai Lietuvos Respublikoje, o nedirbantis – registruotis Užimtumo tarnyboje prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

Be to, jis turi būti Nekilnojamojo turto registre įregistravęs ne trumpesiam kaip 6 mėnesių laikotarpiui sudarytą nuomos gyvenamųjų patalpų nuomos sutartį.

Šios sąlygos netaikomos asmeniui, kuris mokosi, yra sulaukęs senatvės pensijos amžių, prižiūri ar slaugo kitą asmenį, auginą vaiką iki 3 metų ar vaiką iki 8 metų, kuris pagal gydytojų rekomendaciją negali lankyti ugdymo įstaigos arba joje nėra vietų. Taip pat ir asmenys, kuriems nustatytas 55 proc. ir mažesnis darbingumo lygis; kai vienas iš darbingo amžiaus senelių prižiūri vaiką iki 3 metų, jei vaiko tėvai dirba arba yra užsiregistravę Užimtumo tarnyboje; nėščioms moterims, kurioms iki numatomos gimdymo datos yra likę ne daugiau kaip 70 kalendorinių dienų.

Dar viena Vilniuje teikiama parama – **88 eurų** ((1,6 bazinių socialinių išmokų (BSI) dydžio; 1 BSI – 55 eurai) mėnesinė kompensacija **vaiko ugdymo išlaidoms** apmokėti. Ši kompensacija skiriama, jeigu vienam iš vaiko teisėtų atstovų arba vaikui suteikta laikinoji apsauga.

Kompensacija mokama **ne ilgiau kaip 6 mėnesius** nuo ikimokyklinio ir (arba) priešmokyklinio ugdymo pradžios.

Mokiniam, kurie mokosi ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo mokyklose, profesinio mokymo įstaigose, teikiama socialinė parama. Jiems skiriamas mokinių **nemokamas maitinimas** (pietūs, pusryčiai, maitinimas mokyklose organizuojamose dieninėse vasaros poilsio stovyklose). Dėl šios paramos galima kreiptis visus metus.

Nuo liepos 1 iki spalio 5 d. galima kreiptis dėl mokinių aprūpinimo mokinio reikmenimis. Tam skiriama 110 eurų per kalendorinius metus.

Teisė į šią paramą nustatoma, jeigu vidutinės pajamos vienam iš bendrai gyvenančių asmenų ar vienam gyvenančiam asmeniui per mėnesį yra mažesnės kaip:

*1,5 valstybės remiamų pajamų (VRP) dydžio (**264 eurai**);

*2 VRP dydžiai (**352 eurai**), patikrinus gyvenimo sąlygas ir esant buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktą surašiusio asmens rekomendacijai skirti paramą šiais atvejais: ligos, nelaimingo atsitikimo, netekus maitintojo, kai bendrai gyvenantys asmenys auginą tris ar daugiau vaikų, kai bent vienas iš bendrai gyvenančių asmenų ar vienas gyvenantis asmuo yra neįgalus;

*2,5 VRP dydžio (**440 eurų**) **išimties atvejais**, patikrinus gyvenimo sąlygas ir esant buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktą surašiusio asmens rekomendacijai skirti paramą šiais atvejais: nelaimingo atsitikimo atveju, netekus maitintojo (ne seniau kaip prieš 6 mėn.), kai bendrai gyvenantys asmenys auginą 3 ir daugiau vaikų ir vienas iš bendrai gyvenančių asmenų (vienas iš tėvų ar vaikų) yra neįgalus, kai mokinytis patiria socialinę riziką arba mokinių auginą bendrai gyvenantys asmenys, patiriantys socialinę riziką.

Prašymas teikiamas savivaldybės

arba mokyklos, kurioje vaikas moko-
si, administracijai.

Taip pat numatyta nemažai iš-
mokų vaikui. Tai vienkartinė išmoka
vaikui (605 eurai); vienkartinė išmoka
nėščiai moteriai (353,65 euro); išmoka
gimus vienu metu daugiau kaip vien-
nam vaikui (220 eurų); išmoka besimokančio ar studijuojančio asmens
vaiko priežiūrai (330 eurų/mėn.);
globos (rūpybos) išmoka (357,5
euro/mėn.); globos (rūpybos) išmo-
kos tikslinis priedas (220 eurų/mėn.).

Pranešėja akcentavo, kad visos
išmokos vaikui skiriamos ir mokamos
nuo teisės gauti išmokas atsiradimo
dienos, tačiau **ne daugiau kaip už 12 mėnesių** iki prašymo skirti išmokas
gavimo savivaldybės administracijoje
dienos.

Taip pat skiriama piniginė parama
nepasiturintiems gyventojams.

Piniginė socialinė parama ne-

pasiturintiems gyventojams skiria-
ma, kai vidutinės pajamos, tenkančios
vienam iš bendrai gyvenančių asmenų
arba vienam gyvenančiam asmeniui
per mėnesį yra mažesnės kaip 1,1
VRP dydžio (**1,1 VRP – 193,60 euro**).
Konkretų socialinės pašalpos dydį
lemia besikreipiančio asmens šeimos
sudėtis, faktiškai gaunamų pajamų
dydis bei gaunamos socialinės pašal-
pos trukmė.

**Būsto šildymo ir vandens iš-
laidų kompensacijos** teikiamos gy-
venamąją vietą būste deklaravusiems
arba būstą nuomojantiems asmenims.
Jei būstą nuomojantys žmonės nori
gauti šias kompensacijas, turi būti
su nuomotoju sudarę gyvenamųjų
patalpų nuomos sutartį raštu ir ją
įregistruvę viešame registre.

Vilniaus miesto savivaldybės vy-
riausioji socialinių išmokų specialistė
Eolanta Jakel su seminario dalyviais

taip pat aptarė individualios pagalbos
teikimo išlaidų kompensaciją, laidoji-
mo pašalpą, atsakė į dalyvių klausimus.

Dėl visų aukščiau išvardytų pa-
ramų galima kreiptis į **Vilniaus
savivaldybės klientų aptarnavi-
mo centrą (Konstitucijos pr. 3,
Vilnius, 1 a.)**. Būtina turėti asmens
tapatybę patvirtinantį dokumentą.
informaciją ir konsultaciją rūpimais
piniginės paramos klausimais galima
gauti: [https://paslaugos.vilnius.
lt/](https://paslaugos.vilnius.lt/), telefonu 8 700 35545; el. paštu
sis@vilnius.lt bei tiesioginio pokalbio
(live chat) metu paspaudus pokalbio
ikonėlę apatiniame dešiniajame pus-
lapio <https://sis.vilnius.lt/> **kampe**

Seminare taip pat pristatytas
Vilniaus miesto socialinių paslaugų
centras ir jo teikiama pagalba, apie
kurią galima sužinoti internetinėje
svetainėje www.spcentras.lt

Jidiš tarmės vartosenos tradicija Lietuvoje įtraukta į nematerialaus kultūros paveldo sąvadą

Šiomet į Nematerialaus kultūros
paveldo vertybių sąvadą įtraukta
Lietuvos žydų (litvakų) jidiš tarmės
vartosenos tradicija Lietuvoje.

Jidiš lietuviškasis dialektas kartu su
jo pagrindiniais skleidėjais – iš Vakarų
ir Vidurio Europos emigravusiais žy-
dais aškenaziais – įsitvirtino apie XV
a. beveik visoje Lietuvos Didžiosios
Kunigaikštystės teritorijoje. Litviš (ji-
diš dialektas) yra žodynu ir gramatinė-
mis formomis itin turtingas bei kultū-
riniu požiūriu įtakingas nehebrajiškų
žydų kalbų dialektas viso pasaulio
žydų diasporoje. Nykstančio dialekto
išsaugojimas, pasitelkiant įvairias ben-
druomenės skatinimo, pedagoginio
ir kultūrinio ugdymo, akademinės
bei memorialinės priemones, padeda
puoselėti žydų diasporos identitetą,
stiprinti socialinius ryšius, prisideda
prie visuomenės gerovės.

Sąvado, kuriame nuo 2017 m. įra-

šytos 66 vertybės, valdytojas yra LR
kultūros ministerija, tvarkytojas – Lie-
tuvos nacionalinis kultūros centras,
kuriam talkina kompetentingų tradi-
cinės kultūros srities žinovų komisija,
specialistų tinklas, kultūros, mokslo ir
studijų institucijos, nevyriausybinės

organizacijos, saugotojų bendruome-
nės ir pavieniai asmenys. Prie nemate-
rialaus kultūros paveldo išsaugojimo
ir sąvado kūrimo proceso, žinoma,
visi kviečiami prisidėti ir kasmet ru-
denį teikti vertybių paraiškas.

TBN inf.

Klaipėdos tautinių kultūrų centre – lietuviškai nuskambėję renginiai

Ilona Kabošytė

Jau devintus metus vasario 16–kovo 11 dienomis Valstybinė lietuvių kalbos komisija organizuoja lietuvių kalbos dienas. Joms skirti renginiai vyksta ne tik Lietuvos švietimo, kultūros, kitose įstaigose, bet ir užsienyje. Į šią iniciatyvą įsitraukė ir Klaipėdos tautinių kultūrų centras.

Kad kalba mus jungtų...

„Graži, graži tėvynė mano ir upe-liukai, ir miškai, kur mūsų protėviai gyveno, ir kur užaugo jų vaikai“, – kiek nedrąsiai, bet lietuviškai poeto Dano Stankevičiaus eilėraščių deklamuoja Diana Rudštein – Klaipėdos žydų bendruomenės sekmadieninės mokyklos „Shalom Yeladim“ auklėtinė.

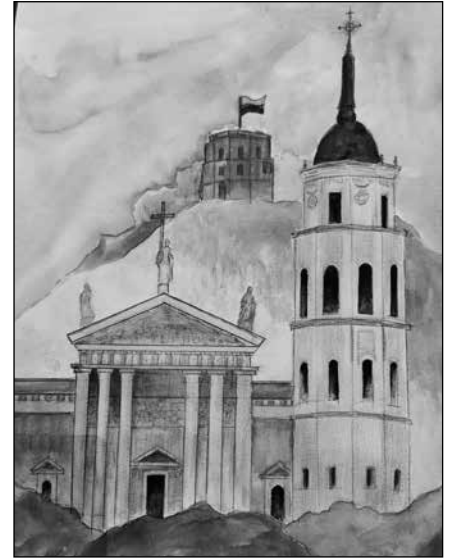
O štai Arianai Stepanian rodo jau ir visai sekasi.

„Prisėda vakaras šalia, šakelė virsta

ugnele ir bėga raidės – juodos avys, baltąja knygos pievele“, – neužsikirdama deklamuoja poeto Martyno Vainilaičio eiles Klaipėdos armėnų bendruomenės „Van“ sekmadieninės mokyklos auklėtinė.

Ir tai dar ne viskas. Ukrainiečiai, šokantys lietuvišką polką ir šio šokio mokinantys kitus, lietuviškai skambančios Taraso Ševčenkos eilės, baltarusiai – iš širdies ir be klaidų traukiantys lietuvišką dainą „Tuk, tuk širdelė“, azerbaidžaniečiai, uždainavę skambia dainą „Mano Lietuva“.

Visa tai ir dar daugiau buvo galima pamatyti ir išgirsti Klaipėdos Tautinių kultūrų centre vykusiame renginyje „Kad kalba mus vienytų“. Šiais renginiais jungėmės prie Valstybinės lietuvių kalbos komisijos iniciatyvos švęsti lietuvių kalbos dienas. Džiugu, kad į mūsų kvietimą susivienyti bendrai šventei atsiliepė visos tautinių bendruomenių sekmadieninės mokyklos. Vieni ruošė koncertinę progra-

Lietuviška tematika bylojo ir baltarusių, ir ukrainiečių dailės grupių surengta paroda „Piešiu Lietuvą“

mą – mokėsi lietuviškų eilių, dainų, šokių, kūrė kompozicijas arba grojo lietuvių kompozitorių kūrinis. Į šią veiklą įsitraukė baltarusių ansamblis „Verasok“ (vad. Valentina Snigur), ukrainiečių šokių grupė „Perlynka“ (mok. Olha Slynko) ukrainiečių vokalo grupė „Veselka“ (mok. Yuliia Burlaka), Ukrainos pažinimo grupė (mok. Mariia Papakonstandi), armėnų sekmadieninės mokyklos auklėtiniai (mok. Hasmik Kirakosyan), UŠU technikos ir taktikos mokymo grupė (vad. Aramas Muradyanas), azerbaidžaniečių sekmadieninė mokykla (mok. Rana Mammadova), žydų „Shalom Yeladim“ grupė (mok. Larisa Eilinkrig).

Kiti prisidėjo prie salės puošimo ar renginio simbolikos kūrimo. Ukrainiečių tautodailės grupės ir jos mokytojos Nadiios Solodenko dėka, lietuviškos trispalvės spalvomis nušvito Tautinių kultūrų centro salė, lietuviška tematika bylojo ir baltarusių, ir ukrainiečių dailės grupių surengtoje parodoje „Piešiu Lietuvą“ (mok. Oksana Juozaitienė ir mok. Svetlana Morozova), o įvairių tautų

Popietėje skambėjo lietuviškos dainos.

tautodailės grupės rūpesčiu (mokyt. Marina Filičeva), kiekvienas iš renginio išėjo pasipuošęs lietuviška simbolika ir ne tik.

Sekmadieninių mokyklų auklėtiniai, ne mažiau ir jų mokytojos ar tėvelių palaikymo komanda, ištraukė į lietuvių kalbos ir Lietuvos pažinimo viktoriną bei lietuviškų mįslių konkursą. Vaikai ir suaugusieji vieną po kito lukštenu klausimus apie lietuvišką abėcėlę, ilgiausią lietuvišką žodį, spėliojo, kas gi yra Lietuvos nacionalinis paukštis, koks miškas Lietuvoje žinomiausias ir kokį turime žodį lietuvių kalboje, kurio kitos tautos nežino.

Kas moka žodį – randa kelia

Šiais, poeto Justino Marcinkevičiaus žodžiais pavadintas dar vienas mūsų renginys, jungiantis prie Valsstybinės lietuvių kalbos komisijos iniciatyvos švęsti kalbą kartu.

Šįkart į savotišką egzaminą rinkosi lietuvių kalbos mokymų mūsų centre dalyviai. Kartu su lietuvių kalbos mokytoja Veronika Kibickiene ieškota informacijos apie lietuvių kalbos istoriją, ypatumus, rengti tekstai, ruoštas nemenkas lietuvių kalbos pristatymas: kur pirmą kartą buvo išspausdinta lietuviška abėcėlė, kuri

lietuviška raidė jauniausia, o kuri lietuviškiausia. Kas tokie buvo knygnešiai, kada lietuvių kalba paskelbta valstybine. Tačiau parengti tekstus yra viena, o kalbėti prieš visus lietuviškai – visai kas kita. Juolab, kad kai kuriems tai buvo tikra premjera. Tad ir jaudinosi mokymų dalyviai kaip prieš tikrą egzaminą.

„Labai džiaugiuosi ir didžiuojuosi jumis, kad mokotės lietuvių kalbos, kuri tikrai nėra lengva“, – renginį pasveikino Klaipėdos Tautinių kultūrų centro direktorė Jelena Butkevičienė.

„Pas mane mokosi skirtingi mokiniai – arba šaunuoliai, arba pirmūnai“, – palaikymo mokymų dalyviams negailėjo Veronika Kibickienė.

Šiuo metu lietuvių kalbos kursus Tautinių kultūrų centre lanko 75 kitakalbiai. Didžioji jų dalis – ukrainiečiai, baltarusiai.

Beje, į lietuvių kalbos renginį atskubėjo ne tik esami, bet ir buvę Tautinių kultūrų centre surengtų mokymų dalyviai. Veronika Kibickienė pasakojo, kad neretai sulaukianti prašymų apsilankyti užsiėmimuose, kad

Kalbame lietuviškai...

būtų galima pabendrauti lietuviškai.

Renginyje skambėjo ne tik lietuviškos kalbos, bet liejosi ir lietuviškos dainos. Renginio dalyviams melodiskus tekstus dovanojo Kretingos rajono kultūros centro Kūlupėnų skyriaus Jovitos Rimkuvienės ir Almos Daškevičienės vokalinis duetas.

„Kitą kartą ne tik lietuviškai kalbėsime, bet ir dainuosime lietuviškai“, – naują užduotį mokymų dalyviams uždavė lietuvių kalbos mokytoja Veronika Kibickienė.

Savanorę iš Sakartvelo į Kauną atvedė patirties paieška

Savanorystė – puiki galimybė pažinti kitas šalis, kitų tautų papročius, kultūrą, susirasti naujų draugų. Kalbiname Kauno įvairių tautų kultūrų centro savanorę Elene Pantsulaia, į Lietuvą atvykusią iš Sakartvelo.

Elene, kas paskatino iš Sakartvelo atvykti į Lietuvą?

Savanoriauti į Lietuvą, į Kauno įvairių tautų kultūrų centrą, atvykau pagal Europos solidarumo korpuso programą. Po baigtų Laisvųjų menų bakalauro studijų Sakartvele, norėjau įgyti patirties kultūros srityje.

Kauno įvairių tautų kultūrų centro savanorė Elene Pantsulaia į Lietuvą atvyko iš Sakartvelo.

Papasakokite plačiau apie save: apie savo veiklą Sakartvele, šeima, kurioje augote, kur ir ką studijavote, iš kur sužinojote apie Lietuvą?

Esu iš didelės šeimos ir esu vyriausia dukra. Turiu jaunesnį brolių ir dvi seseris. Mano šeima kilusi iš vakarinės Sakartvelo dalies, tačiau gimiau ir užaugau gyvybingame ir daugiakultūriame mieste – Tbilisyje. Prieš kelionę į Lietuvą baigiau Ilijos valstybinį universitetą, kuriame įgijau laisvųjų menų bakalaurą laipsnį. Studijų metu taip pat dirbau privačia korepetitore – mokiau kartvelų kalbos ir literatūros. Taip pat aktyviai dalyvavau pilietinėje veikloje. Šis dalyvavimas apėmė straipsnių, kuriuose nagrinėjami svarbūs klausimai, rašymą ir dalyvavimą demonstracijoje, kurios vyko įvairiuose Sakartvelo regionuose.

Vaikystėje dažnai žiūrėdavau animacinių filmuką „Vaikai iš kambario Nr. 402“, kurio viena iš veikėjų buvo lietuvė. Ji dažnai kalbėdavo apie savo tėvynę, todėl ji tapo mano mėgstamiausia veikėja. Retkarčiais vis dar nostalgiskai žiūriu šį animacinių filmuką. Atvykusi į Lietuvą supratau, kad informacija, kuria ji dalijosi apie šią šalį, nebuvo visiškai tiksli. Nepaisant to, ji buvo pirmoji į galvą atėjusi asociacija, kai žvilgsnis užkliuvo už mane sudominusio projekto Lietuvoje.

Be to, lietuviška juoda duona yra gana populiarūs ir mano šalyje. Mano mama ją nuolat pirkdavo, todėl man augant namuose visada turėjome lietuviškos duonos.

Ar palaikote ryšius su Lietuvoje gyvenančiais tautiečiais. Jei taip, kaip bendraujate, galbūt turite tokių, kurie padeda išsaugoti savo kalbą, kultūrą?

Taip, palaikau ryšius su Lietuvoje gyvenančiais tautiečiais. Šie ryšiai ne tik suteikia bičiulystės jausmą, bet ir padeda išsaugoti mūsų kalbą ir kultūrą. Kaune, kur šiuo metu gyvenu, yra du gruzainai savanoriai, su kuriais užsimezgė draugystė. Kartu dažnai

lankomės Lietuvos muziejuose ir kultūriniuose renginiuose, gilinamės į vietos kultūrą, kartu puoselėjame savo gruzinišką paveldą.

Vienas įsimintinų atvejų buvo, kai per Tarptautinę gimtosios kalbos dieną turėjome galimybę pristatyti gruzinių kalbą. Be to, ėmėmės švietėjų vaidmens, mokydami kitus savanorius iš įvairių šalių, kaip paruošti tradicinį gruzinių patiekalą – chačapuri. Taip bendraudami ne tik populiariname savo kalbą ir virtuvę, bet ir skatiname tarpkultūrinį supratimą ir vertinimą.

Ar bandote mokytis lietuvių kalbos? Jei taip, kaip sekasi?

Nors lietuvių kalba yra sunkiai išmokstama, stengiuosi mokytis A1 lygiu. Tai man padeda bendraujant su bendradarbiais ir kasdieniame gyvenime. Be to, manau, kad labai svarbu gerbti šalį, kurioje gyvena, mokantis bent kelių pagrindinių frazių. Svarstau galimybę toliau studijuoti magistrantūroje Lietuvoje arba toliau čia dirbti. Dar nesu galutinai apsisprendusi, bet jei tai padarysiu, idėsiu daug daugiau pastangų mokydamsis lietuvių kalbos.

Kodėl nusprendėte savanoriauti Kauno įvairių tautų kultūrų centre ir iš kur sužinojote apie šį centrą?

Savanoriauti Kauno įvairių tautų kultūrų centre nusprendžiau po to, kai su šiuo centru supažindino mane koordinuojanti organizacija Lietuvoje (*aut. past. A.C. Patria*). Man pasirodė, kad šiame centre yra įdomi galimybė įgyti patirties kultūros srityje. Studijuodama universitete gilinausi į Sakartvelo etninių ir religinių grupių istoriją nuo seniausių laikų. Daugiakultūrė Sakartvelo visuomenė nuosekliai puoselėjo žavius literatūros pasiekimus. Pavyzdžiui, Šotos Rustavelio gruzinių epinė poema „Riteris panteiros kailyje“ yra filosofinis šedevras, kuriame susipina įvairių XII a. Gruzijoje egzistavusių kultūrų elementai. Šis pavyzdys iliustruoja puikius įvairovės priėmimo rezultatus.

Tiek Sakartvelas, tiek Lietuva so-

vietmečiu patyrė nuostolių dėl savo daugiakultūrio paveldo. Daug vertingų pasiekimų, tarp jų ir daugiakultūriškumas, buvo nuslopinti. Todėl man buvo įdomu pamatyti, kaip Kauno įvairių tautų kultūros centras prisideda prie daugiakultūrės visuomenės kūrimo ir palaikymo Lietuvoje.

Papasakokite apie savo veiklą centre ir kuo ji Jums įdomi ir naudinga?

Mano veikla centre daugiausia susijusi su dalyvavimu planuojant ir organizuojant kultūrinius renginius, akimirklų fiksavimu fotografuojant ir socialinės žiniasklaidos platformų valdymu. Tačiau tai, kas iš tiesų praturtina mano patirtį, yra galimybė bendrauti su asmenimis iš įvairių bendruomenių ir klausytis jų istorijų. Vieną dieną su keliais studentais lankiausi Kauno mečetėje. Iki šiol mečetėje buvau buvusi tik du kartus – abu kartus Stambule. Tuos kartus mečetės kieme turėjau nusipirkti į suknelę panašų drabužį, kad visiškai uždengčiau savo kūną ir plaukus. Todėl labai nustebau, kai Kauno mečetėje manęs net nepaprašė prisidengti plaukų.

Mečetėje mus priėmė, mūsų kolegė iš Čėčenijos. Ji pasidalijo su mumis papročiais ir asmenine patirtimi, papasakojo, kaip prieš daugelį metų atvyko į Lietuvą ir kaip ši vieta tapo jos namais. Mečetės viduje mums net buvo leista iš tolo stebėti tuo metu vykstančias pamaldas. Ši patirtis smarkiai skyrėsi nuo ankstesnių mano patirčių.

Grįžtant atgal galvoje sukosi daugybė minčių ir net nesupratau, kaip pavyko grįžti į biurą. Bendras išpūdis buvo toks: matydama, kaip Kauno įvairių tautų kultūros centras kasdien padeda tautinėms bendruomenėms integruotis Lietuvoje, pajutau, kad religinės ir kultūrinės grupės savo dėkingumą išreiškia atvirumu. Jos stengiasi nelaikyti savo istorijos, tikėjimo ir vizijos nuošalyje, taip puoselėdamos vienybę su lietuviais.

Dėkoju už pokalbį.

Kalbino Karolina Baltmiškė

Žymiausias italų tapytojas XVII a. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje – Michelangelo Palloni

Mindaugas Paknys,

Lietuvos kultūros tyrimų institutas

XVII a. žymiausiu Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje tapytoju buvo Michelangelo Palloni (1642–1711/13). Be abejo, tuo metu į kraštą užsukdavo, neretai kartu su valdovo dvaru, ir kitų talentingų tapytojų, tačiau Palloni palikimas tapo ryškiausias, o nuveikti darbai iki šiol stebina tyrinėtojus. Žymiausi jo sienų tapybos darbai puošia Pažaislio kamaldulių vienuolyną prie Kauno, taip pat Šv. Kazimiero koplyčią prie Vilniaus katedros. Žinoma, kad jis dirbo ir dar kai kuriose LDK vietose. Todėl verta prisiminti jo biografiją ir pasiaiškinti, kuo jo kūryba buvo tokia išskirtinė.

Michelangelo Palloni gimė prie Florencijos, kurioje augo, mokėsi ir gavo pagrindinį tapytojo išsilavinimą. Jis mokėsi pas žinomą tapytoją Baldassare Franceschini (1611–1689), kuriam padedant netrukus gavo užsakymus Medici'ų ir kituose Florencijos dvaruose. Į Lietuvą jis atvyko neatsitiktinai. Pažaislio statybų mecenatas Kristupas Zigmantas Pacas (1621–1684) ieškojo Italijoje sienų tapytojo, o ryšiai su Medici'ų dvaru galėjo prisidėti palankiomis rekomendacijomis. Į

Michelangelo Palloni freska Pažaislio bažnyčios prieangyje „Marija aplanko Elzbieta“, apie 1677–1684 m. Mariaus Iršėno nuotrauka, 2013 m. Freskoje pasirinktas neįprastai žemas vaizdavimo kampas, siužetui nebūdinga architektūra suteikia didingumo ir iškilmingumo.

Lietuvą su žmona tapytojas atvyko jau 1676 m. rudenį ir Pažaislyje praleido mažiausiai aštuonerius metus. Yra žinoma, kad jis čia ne tik įgyvendino didingus mecenato Kristupo Zigmanto Paco sumanymus, jis čia gyveno su šeima, susilaukė sūnaus Merkelio ir dukros Rožės. Pažaislyje jis ištiekino savo vyriausią dukrą Mariją Magdaleoną, kuri ištiekė už kito italų dailininko skulptoriaus Giovanni Pietro Pertti (1648–1714), o jų šeima liko gyventi Vilniuje iki mirties. Michelangelo

Palloni bendravo ir su kitais italų menininkais Lietuvoje, dalyvaudavo jų vestuvėse, buvo jų vaikų krikštatėviu, o savo uždarbį buvo investavęs į nekilnojamąjį turtą.

Po ilgo gyvenimo etapo Pažaislyje M. Palloni vėliau dar kartą susiejo savo karjerą su Lietuva. XVII a. dešimtajame dešimtmetyje į Vilnių jį pasikvietė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės etmonas Jonas Kazimieras Sapiega, kuris tuo metu statė puošnius rūmus Antakalnio priemiestyje ir prisidėjo prie Vilniaus Šv. Kazimiero koplyčios dekoravimo. Jei Sapiegu rūmuose Michelangelo Palloni puošyba prasčiau išlikusi, tai dvi didžiulės freskos Šv. Kazimiero koplyčioje („Šv. Kazimiero karsto atidengimas“ ir „Stebuklingas mergaitės prisikėlimas“) yra laikomi svarbiausiais barokinės dailės akcentais Vilniaus katedroje.

Likusį laiką iki mirties tapytojas dirbo Lenkijoje. Jis pasižymėjo labai aukšto lygio puošyba ir tuo neabejotinai išsiskyrė visoje Lenkijos ir Lietuvos meno istorijoje. Jo honorarai, beje, taip pat buvo vieni didžiausių. Jo užsakovais tapo turtingos vienuo-

Gausiai Michelangelo Palloni freskomis dekoruota Pažaislio bažnyčios vienuolių choro patalpa, apie 1677–1784 m. Mariaus Iršėno nuotrauka, 2013 m.

lijos (kamalduliai, basieji karmelitai, misionieriai, pranciškonai reformatai), Krasinskių šeima, jis tapė net ir valdovo Jono Sobieskio (1629–1696) rezidencijoje Vilanove prie Varšuvos. Aukšta išskirtinė meninė klasė ir brangiai apmokamas darbas galbūt ir lėmė, kad jo karjeros stotelės būdavo dažnos, bet trukdavo neilgai. Išskirtinė šiame kontekste jo ilgai trukusi puošyba sienų tapyba Pažaislio vienuolyne, kuriame galima aptikti ir visus tapytojų būdingus meninius bruožus. Pažvelkime į ją iš arčiau.

Vykdydamas Pažaislio statybas mecenatas Kristupas Zigmantas Pacas labai didžiulę svarbą skyrė dekoravimo medžiagoms. Bažnyčios sienas nuspręsta gausiai padengti juodu ir raudonu marmuru, o tarp jų palikti plotai turėjo būti papuošti sienų tapyba ir stiuko lipdyba. Iš viso vienuolyne buvo sumanyta nutapyti daugiau nei pusantro šimto freskų. Toks sienų tapyba dekoruotas didelis plotas buvo visiškai naujovė Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. Kaip, beje, ir toks platus sienų dengimas prabangiu marmuru. Tokiam darbui atlikti K. Z. Pacui tikrai reikėjo išskirtinio tapytojo. Be to, jo reikalavimai nebuvo patys paprasčiausi – mecenatas norėjo, kad meistras pats atliktų didžiąją tapybos darbų dalį, o jo pagalbininkai jam tik padėtų, bet ne už jį tapytų freskas. Įdomu tai, kad kol Michelangelo Palloni laukė, kada bus pabaigtos bažnyčios Pažaislyje sienos ir jis galės imtis freskų tapybos, jam mecenatas davė užduotį nutapyti kelis didžiulio formato tapybos kūrinius ant drobės (kai kurie išlikę ir šiandien vienuolyno forestoriumo salėje). Ir italo dailininko darbas mecenato nedžiugino, jam atrodė, kad tapytojas dirba per lėtai. Buvo net pradėta svarstyti kviesti kitą tapytoją. Visgi, pradėjus tapyti freskas pasitikėjimas tarp dailininko ir mecenato, regis, sugrįžo.

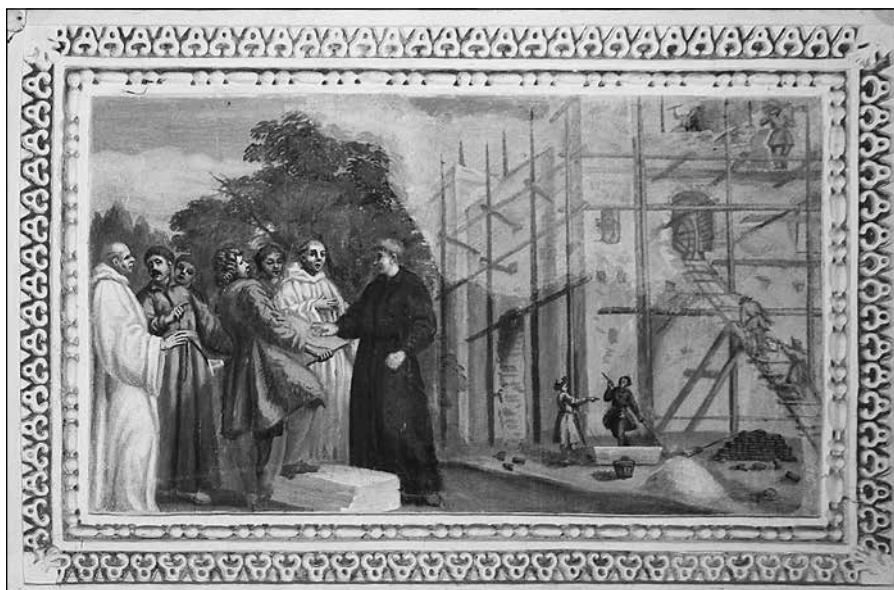
Michelangelo Palloni buvo kruopštus detalėms, jam svarbu buvo sukurti tinkamą ikonografinę nuotaiką, jo kompozicijose svarbus apšvietimas, šešėlių žaismas, vaizdavimo kampo kaitaliojimas. Visiškai naujas ir LDK retai iki tol sutinka-

mas tapybos specifinis bruožas jo freskose – gausus architektūrinio fono naudojimas. Neretai jo siužetai vaizduojami išpūdingos renesansinės ir barokinės architektūros fone – tiek pastatų viduje, tiek ir išorėje. Architektūros motyvai leido M. Palloni sukurti išpūdingų iliuzinės tapybos efektų. Toks architektūrinių kulisų naudojimas tuo metu jau buvo išpopuliarintas Italijos Renesanso meistrų, tačiau iki M. Palloni freskų dar labai retai aptinkamas LDK tapyboje. Dar viena tapytojo išpopuliarinta naujovė – personažų nuotaikų ir emocijų perteikimas. Dažnai jo vaizduojami asmenys emociingi, gestikuliuoja rankomis, kalba, aikčioja. Net ir kelių tokių vaizduojamų asmenų grupė vienoje tapybinėje kompozicijoje lengvai sukuria atitinkamą nuotaiką, suteikia gyvumo ir žaismingumo. Iki tol Lietuvoje žmonės (tiek portretuose, tiek ir religiniuose siužetuose) dažniausiai buvo tapyti tarsi pozuojantys, susikaustę, jų emocinė raiška minimali, tarsi bijoma, kad koks kruselėjimas nesudrumstų kompozicijos diktuojamos rimties. Tapytojas drąsiai laužė šiuos stereotipus ir įnešė naujas madas ar bent jau skleidė nematyto vaizdavimo pavyzdžius. Michelangelo Palloni vaizduojamų asmenų draperijos nėra statiškos, tačiau tarsi tikros, krinta skirtingomis klostėmis,

kone perteikia besiplaikstantį vėją ir tuo labai dera prie bendralaikų skulptūrinių kompozicijų bei figūrų vaizdavimo.

Dar viena M. Palloni naujovė – religinio turinio tapyboje įkomponuoti jo paties laikmečio asmenų portretus. Nuo Viduramžių Vakarų Europos tapyboje galima sutikti religinio arba antikinio turinio tapybos darbų, kuriuose įkomponuoti tapymo laikotarpiu gyvenę asmenys. Tačiau LDK iki M. Palloni tai buvo didelė retenybė. Jo darbuose tokie asmenys neretai išskiria siužetui (kaip taisyklė, vaizduojančiam gerokai ankstesnius laikus) visiškai nebūdinga XVII a. antrosios pusės apranga. Kartais personažai nutapyti nesidomintys vaizduojamais įvykiais arba pavaizduoti atskirai nuo visos siužetinės grupės.

Michelangelo Palloni tapybinis palikimas vertingas dėl dviejų priežasčių. Visų pirma, jis taikė tam tikras naujoves, vien jau ko vertas toks didžiulis dekoravimo Pažaislyje projektas! Kitas dalykas, kad tiek vietiniams užsakovams, tiek ir vėliau dirbusiems menininkams jo darbai buvo puikus idėjų ir pavyzdžių lobynas. Tiesa, kaip ir dažniausiai nutinka, vienos jų išpopuliarėjo labiau, o kitos nesulaukė didesnio dėmesio. Bet tai nė trupučio nenumenkina Michelangelo Palloni tapybos Lietuvoje vertės.

Michelangelo Palloni freska „Pal. Bogumilas funduoja cistersų vienuolyną“, apie 1677–1684 m. Mariaus Iršeno nuotrauka, 2017 m. Nepaisant to, kad siužetas pasakoja apie XII a. pabaigos įvykius, tapytojas kompozicijos dalyvius „aprengė“ vienalaikiais XVII a. antrosios pusės rūbais, o viduramžių statybos labai jau primena gerokai moderniškesnes Pažaislio statybas.

„Dačija“ 35-ąjį kartą šventė „Marcišor“

Teresė Kaunaitė

„Tai pavasario pradžios, šviesos, meilės ir pagarbos šventė. Vienas kitam dovanojami marcišorai – moteriškojo ir vyriškojo prado simbolis“, – sveikindamas kovo 2 d. Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ narius ir svečius, atėjusius į Tautinių bendrijų namuose vykstančią „Marcišor“ šventę, kalbėjo Moldovos Respublikos Lietuvoje ambasadorius Emil Druc. Šventėje taip pat dalyvavo Moldovos Respublikos Lietuvoje pirmasis sekretorius Radu Dan, Rumunijos ambasados Lietuvoje pirmasis sekretorius Bogdan Brinzei ir pirmoji sekretorė Mădălina Comana.

„Marcišor“ – nematerialusis kultūros paveldas

„Lietuvoje jau 35 kartą bendrija švenčiame „Marcišorą“. Šventėme, nepaisant ekonominių svyravimų, kitų problemų, – sako Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ pirmininkė Lučija Bartkienė. – Tai labai sena su žemdirbyste susijusi šventė, kurios ištakos siekia daugiau

Tarsi viena gausi šeima...

kaip 8000 metų. Būtent tokio senukape buvo aptikti du raudonai ir baltai dažyti akmenukai, primenantys šios šventės simbolį – marcišorus.“

2017 m. gruodžio 6 d. „Marcišor“ tradicija buvo įtraukta į pasaulio UNESCO nematerialiojo kultūros paveldo sąrašą. „Dabar aiškinamės, kokios galimybės šią šventę įtraukti į Lietuvos nematerialiojo kultūros paveldo sąrašą, – planais pasidalija bendrijos pirmininkė. – Ši iš Pietryčių Europos erdvės atkeliavusi šventė daugiau kaip per tris dešimtmečius švenčiama Lietuvoje ir tapo Lietuvos kultūros dalis, sulaukianti nemažo susidomėjimo. Apie šią šventę lietuvių kalba parašyta 12

straipsnių, sukurta 17 vaizdo įrašų. Esame surinkę daug informacijos, kurią naudojame ir per mūsų rengiamas „Marcišor“ šventes. Vienose jų prisimename istoriją, legendas, kitoje – susijusius su ja papročius. Esame surengę „Marcišor“ su anksčiau veikusia bulgarų bendruomene. Prieš kelerius metus paprašėme švenčių dalyvių pasidalinti prisiminimais, kaip jie šią šventę šventė vaikystėje, pasidarėme prisiminimų įrašus“.

Marcišorų simbolika

Marcišoras – raudonas ir baltas pumpurėliai, simbolizuojantys meilę ir pagarbą. „Kiekvieną pavasarį, kovo 1-ąją, žmonės dovanoja vieni kitiems šį mažą, mielą amuletą, linkėdami svajonių išsipildymo, meilės ir laimės. Marcišoras nešiojamas kairėje krūtinės pusėje visą kovo mėnesį, o paskutinę jo dieną pakabinamas ant žydinčio medžio, tikint, kad sugalvotas noras ar svajonė išsipildys, – apie šventės simbolį pasakoja Lučija Bartkienė ir prisimena, kaip ji, mokydamasi mokykloje, prieš šią šventę iki paryčių darydavo marcišorus, nes norėdavo juos padovanoti kiekvienam mokytojui. – Dabar nebe visi moka daryti marcišorus, todėl per šią šventę organizavome jų kūrimo edukaciją. Anksčiau Rumunijoje marcišorus vyrai dovanodavo moterims, o Moldovos Respublikoje

Tarp šventės svečių – tautiniais marškiniiais pasipuošęs Moldovos Respublikos Lietuvoje ambasadorius Emil Druc (kairėje) ir Rumunijos ambasados Lietuvoje pirmasis sekretorius Bogdan Brinzei (dešinėje).

moterys galėjo dovanoti ir vyrams, bet dabar kiekvienas gali dovanoti kam panorėjęs.“

Šilumos, šviesos ir meilės šventė

Tiek šventėje dalyvavęs Moldovos Respublikos Lietuvoje ambasadorius Emil Druc, tiek Rumunijos ambasados Lietuvoje pirmasis sekretorius Bogdan Brinzei, „Marcišor“ prisimena kaip ypatingos šilumos ir šviesos šventę.

„Ši šventė – tai žiemos pabaiga ir pavasario, kai dienos tampa šviesesnės, gražesnės, šiltesnės ir dinamiškesnės, sutikimas. Tai naujo etapo pradžia, neatsitiktinai Romos imperijos laikais Naujieji metai prasidėdavo kovo mėnesį“, – mintimis dalijasi vienas iš bendrijos steigėjų, žurnalistas, vertėjas Ipolitas Lėka, kurį prieš 45 metus į Lietuvą atvedė meilė.

„Man ši diena ypatinga. Tai diena, kada daug šviesos, šilumos ir meilės“, – pritaria į Lietuvą meilės keliais atkeliavusi pedagogė Eugenija Ungurianu Babonienė.

„Ši šventė – tai dalelė mūsų tautos kultūros, tradicijų“, – tvirtina Olga Sandu Sviridova.

Bendrija – tarsi šeima

„Bendrijos veikloje dalyvauju nuo jos kūrimosi pradžių. Per tą laiką keitėsi bendrijos veikla, bet keičiasi ir jos narių amžius – mes visi daromės brandesnio amžiaus“, – sako Ipolitas Lėka.

„Bendrijoje susitikę su tautiečiais, prisimename savo papročius, savo kultūrą. Bendrija mus labai suartina. Tai mūsų kultūra ir dvasia. Nors gyvenu Grigiškėse, bet kai vyksta mūsų susitikimai, visada stengiuosi dalyvauti, – apie bendrijoje susiklosčiu-

Nuotr. autorė Karolina Baltišskė

Nuotr. autorė Karolina Baltišskė

Vienas bendrijos įkūrėjų Ipolitas Lėka (kairėje)

„Mokydamasi mokykloje prieš šią šventę iki paryčių darydavau marcišorus, nes norėdavau juos padovanoti kiekvienam mokytojui“, – prisimena Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ pirmininkė Lučija Bartkienė.

sius santykius pasakoja Eugenija Ungurianu Babonienė. – Moldovoje nebeturiu artimų giminių, likę tik tolimi giminaičiai. Dabar mano giminaičiai – bendrijos nariai.“

„Lietuvoje gyvenu 43 metus. Bendrija yra antra mano šeima. Atėjusi į bendrijos renginius jaučiuosi apsupta labai artimų žmonių, Bendrija padeda pažinti Lietuvą, jos kultūrą. Mūsų pirmininkė organizuoja po Lietuvą ekskursijas. Buvau ir Kryžių kalne, ir Kėdainiuose, kuriuose paliktas mūsų tautiečių pėdsakas“, – bendrijos svarbą pabrėžia Olga Sandu Sviridova.

Olga apie 14 metų dirbo lietuviškos virtuvės restorane virėja, bet nepamiršo ir savo krašto patiekalų. Ir į „Marcišor“ šventę ji atnešė pačios pagamintų moldaviškų balandėlių, įdarytų saldžiųjų paprikų, kuriuos, maloniai šnekučiuodamiesi prie vaišių stalo skanavo šventės dalyviai.

Per šventę skambėjo moldaviškos dainos ir muzika, susirinkusieji smagiai sukosi tradiciniame šokyje – „Chora“.

Nuotr. autorė Karolina Baltišskė

Bendrijos narės Olga Sandu Sviridova (kairėje) ir Eugenija Ungurianu Babonienė.

Bekraštė ir širdy išnešiota Tėvynė

Karolina Baltmiškė

Šie poeto Jono Aisčio žodžiai tapo leitmotyvu vasario 15 d. Lietuvos mokslų akademijoje vykusio minėjimo, skirto Lietuvos valstybės atkūrimo dienai. Minėjimą organizavo Lietuvos mokslų akademija ir Lietuvos rumunų kultūros bendrija „Dačija“, jungianti Lietuvoje gyvenančius išėivius iš Moldovos Respublikos ir Rumunijos. Susirinkusiuosius su Lietuvai svarbia švente pasveikino Lietuvos mokslų akademijos prezidentas habil. dr. Jūras Banys. Dalyvavo Moldovos Respublikos nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius Lietuvoje Emil Druc.

„Lietuvoje akcentuojama, kad Kovo 11-osios aktą pirmoji pripažino Islandija. Jei kalbame apie Vakarų, tai tiesa, bet pamištama, kad pirmoji nepriklausomą Lietuvą pripažino dar Tarybų Sąjungos sudėtyje esanti Moldova. Tuometinis Moldovos Aukščiausios Tarybos pirmininkas Mirčia Snieguras kiek daugiau nei porą mėnesių po Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo paskelbimo įtikino Tarybą priimti nutarimą, kuriuo pripažįstamas Kovo 11-osios aktas. Tai buvo rizikingas žingsnis, galėjęs baigtis ir represijomis. Moldavai, įvertindami M. Snieguro poelgį, vėliau jį išrinko pirmuoju Moldovos Respublikos prezidentu. Tačiau Moldovos Aukščiausiosios Tarybos nutarimas nebuvo pakankamai išviešintas ir

Vasario 16-osios minėjimo ir parodos atidarymo dalyviai.

dabar Lietuvoje dar ne visi žino apie šį moldavų žingsnį. Pagalvojau, kad Mokslų akademijoje organizuojamame renginyje apie tai reikia priminti“, – teigė Moldovos Respublikos garbės konsulas Lietuvoje akad. Valdemaras Razumas.

„Simboliška, kad 1989 metais vasario mėnesį įvyko mūsų bendrijos steigiamasis susitikimas, – prisimenant Vasario 16-osios aktą kalbėjo bendrijos „Dačija“ pirmininkė Lučija Bartkienė. – Šiomet minime 35-erių metų mūsų veiklos sukaktį. Nuo pat įsikūrimo pradžios buvome kartu su lietuviais. Palaikėme Sąjūdžio iniciatyvą, aktyviai dalyvavome mitinguose, Baltijos kelyje.

2011 metais spalio 9 dieną Lietuvos moldavai Kryžių kalne pastatė simbolinį balto akmens kryžių su užrašu „Už Moldovos ir Lietuvos šviesią ateitį“. Bendrijos pastangomis Vilniuje turime Moldovos gatvę. 2022 metais buvo

atidengta simbolinė lentelė su užrašu „1990 metų gegužės 31 dieną Moldovos Aukščiausioji Taryba pirmoji pripažino Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymą.“

Kaip teigė Lučija Bartkienė, vienas svarbiausių bendrijos „Dačija“ tikslas – supažindinti Lietuvos gyventojus su Moldovos kultūra. Tad per minėjimą bendrijos ir Moldovos Respublikos garbės konsulo Lietuvoje akad. Valdemaro Razumo iniciatyva buvo atidaryta prieš kelerius metus į Lietuvą iš Moldovos atvykusios dailininkės Rodicos Morari darbų paroda.

Su Vasario 16-ąja susirinkusiuosius ir minėjimo organizatorius pasveikino Moldovos Respublikos nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius Lietuvoje Emil Druc.

Renginį užbaigė operos solistų Aušros Liutkutės ir Deivido Staponkaus bei pianistės Vilmos Pečiukonytės meninė programa.

Tautinių bendrijų atstovai dalyvavo Kovo 11-osios eitynėse

Tęsiant tradiciją ir šiemet, minint Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dieną, po trijų Baltijos valstybių vėliavų pakėlimo ceremonijos, Vilniuje, Gedimino prospekte buvo surengtos eitynės su vėliavų juostoms. Tautinių bendruomenių atstovai tapo šios tradicijos bendraautorais ir organizavo už savo ir mūsų visų laisvę kovojančios Ukrainos vėliavos nešimą. Kovo 11-ąją po Lietuvos vėliavos juostos buvo nešama Ukrainos vėliava.

TBN inf.

Tautinių bendrijų atstovai Kovo 11-osios šventėje

Nuo baudžiauninko iki žymaus kūrėjo

Karolina Baltmiškė

Kovo 10 d. Tautinių bendrijų namuose Vilniaus ukrainiečių bendrija paminėjo garsaus ukrainiečių poeto ir dailininko Taraso Ševčenkos 210-ąsias gimimo metines.

Popietė Tarasui Ševčenkai

„Nuo savo išikūrimo pradėjome organizuoti renginius, skirtus Tarasui Ševčenkai (1814–1861) ir kasmet juos rengiame, – sako pernai 35-ąsias veiklos metines atšventusios Vilniaus ukrainiečių bendrijos vadovė Natalija Šertvytienė. – Kiekvieną kartą stengiamės organizuoti vis kitokius renginius. Vyko ne vienas Taraso Ševčenkos festivalis, į kuriuos pasikviesdavome ukrainiečius iš Estijos, Latvijos, Lenkijos, Baltarusijos. Tautinių bendrijų namų salėje mūsų kvietimu svečiavosi daug garsių Ukrainos atlikėjų, kurių programoje Taraso Ševčenkos kūryba. Ir šiemet pasikvietėme viešnią – Ukrainos nusipelnusią artistę Halyną Mikoliaš. Ji skaitė Taraso Ševčenkos kūrinis, dainavo pačios sukurtas dainas. Prieš kelerius metus Tautinių bendrijų tarybos nariai kiekvienas savo kalba skaitė Taraso Ševčenkos „Testamentą“. Manau, tokį Tarasos Ševčenkos

Popietės, skirtos dailininkui ir rašytojui Tarasui Ševčenkai programos dalyviai.

kūrybos skaitymą vertėtų pakartoti.“

Bendrijos vadovės teigimu, Tarasas Ševčenka pagerbiamas ne vienu renginiu, o jų ciklu. Poetui ir dailininkui skirti renginiai vyko ir Visagine, ir Kaune. „Ten, kur ukrainiečiai, ten ir Tarasas Ševčenka“, – poeto svarbą akcentuoja Natalija Šertvytienė.

Tautinių bendrijų namuose vykusioje popietėje koncertavo Vilniaus ukrainiečių bendrijos ansamblis „Svitanok“, vadovaujamas Tatjanos ir Mykolas Morgun, prie Vilniaus Švč. Trejybės bažnyčios veikiančios sekmadieninės mokyklos vaikai. Apie Tarasą Ševčenką bylojo surengta gausi nuotraukų, knygų, jo tapytų portretų paroda.

Poeto įamžinimas Vilniuje

„Iš mokyklos laikų žinojome, kad

Tarasas Ševčenka gyveno Vilniuje, tad susibūrė į bendriją pradėjome gilintis į jo gyvenimo Vilniuje laikotarpį. Vėliau susisiekėme su Vilniaus ir Kijivo universitetais. 1991 metais, ieškodamas Taraso Ševčenkos gyvenimo Vilniuje pėdsakų, pas mus apsilankė Ukrainos mokslininkas ir rašytojas profesorius akademikas Anatolijus Nepokupnas. Dar 1985 m. jis buvo nustatęs du namus Vilniuje, kur, jo manymu, 1829–1831 m. gyveno šis mūsų kūrėjas“, – pasakoja Vilniaus ukrainiečių bendrijos vadovė.

Į Vilnių Tarasas Ševčenka atvyko būdamas penkiolikos metų. Tada jis buvo štabssrotmistro dvarininko Pavelo Engelharto baudžiauninkas. Teigiama, kad tada jis gyveno dabartinės Pilies g. 10 ir Didžiosios g. 23 namuose.

„Bendrija ėmėmės iniciatyvos, kad prie šių namų atsirastų memorialinės lentos. Viena memorialinė lenta 1961-aisiais, minint poeto šimtąsias mirties metines, buvo pritvirtinta prie Vilniaus universiteto pastato. Joje buvo skelbiama, kad poetas čia studijavo. Išties jis nebuvo Vilniaus universiteto studentas. Jis tik mokėsi tapybos pas dailininką, šio universiteto profesorių Janą Rustemą. Tad bendrijos iniciatyva pakeitėme šią memorialinę lentą, – bendrijos veiklą, įamžinant Taraso Ševčenkos gyvenimo Vilniuje momentus, apžvelgia

Popietėje koncertavo Vilniaus ukrainiečių bendrijos ansamblis „Svitanok“

Natalija Šertvytienė. – Vėliau ėmėmes paminklo Tarasui Ševčenkai pastatyti. Trijų kadencijų ambasadoriai rūpinosi paminklo atsiradimu Vilniuje. Reikėjo gauti leidimus, suderinti vietą, organizuoti konkursą, atlikti daugybę kitų procedūrų.“

Minint 150-ąsias rašytojo mirties metines, prie Arklių, Visų Šventųjų ir Bazilijonų gatvių sankirtos 2011 m. atidengtas Tarasui Ševčenkai skirtas paminklas. Atsižvelgdamas į bendrijos pageidavimus skulptorius Vitalijus Andrijanovas šviesaus granito akmenyje iškalė jauną poetą. „Mes norėjome, kad Vilniuje pastatytas paminklas įamžintų jauną Tarasą Ševčenką, jis juk iš miesto atvyko būdamas penkiolikos metų“, – sako pašnekovė.

Vilniaus reikšmė Ševčenkos kūrybai

Kaip teigia Taraso Ševčenkos istorijos ir kūrybinio palikimo tyrėjai, Vilniaus laikotarpis turėjo didelę įtaką jo tolesniam gyvenimui. Vilniuje jis gyveno 1829–1831 metais, kai vyko sukilimas prieš caro valdžios įvestus politinio bei visuomeninio gyvenimo suvaržymus. Būsimasis dailininkas ir poetas tapo kovos už laisvę liudininku ir tai turėjo įtakos jo kūrybai ir veiklai.

Vilniuje jis brendo kaip dailinin-

kas. „To meto ponai norėjo turėti savo portretistus. Matydami Taraso talentą, jie skatino jį mokytis tapyti. Atvykęs į Vilnių Tarasas Ševčenka lankė dailininko Jano Rustemo pamokas. Yra išlikę keli jo tuo metu tapyti darbai“, – apie Taraso Ševčenkos dailininko talento sklaidimąsi pasakoja Natalija Šertvytienė.

1831-aisiais Tarasas Ševčenka persikelia į Sankt Peterburgą, kur dirbo pameistrių pas tapytoją Vasilijų Širijajevą

Čia jis susipažino su ukrainiečių dailininku Ivanu Sošenko, kuris pristatė jį dailininkams A. Venecianonovui ir K. Briulovui. „Kad gabų vaikiną išpirktų iš baudžiavos, buvo surengtas aukcionas, kuriame pardavė Briulovo tapytą paveikslą. Už gautus pinigus Tarasas Ševčenka buvo išpirktas iš baudžiavos, įstojo į Peterburgo dailės akademiją ir netrukus pelnė kaip dailininkas pripažinimą. Pradėjo rašyti poeziją ir 1840 metais išėjo jo pirmasis eilėraščių rinkinys „Kobzaras“. Kai pradėjo rašyti poeziją, jis jau buvo žinomas dailininkas. Tas žinomumas padėjo jam ir kaip rašytojui greičiau pelnyti pripažinimą“, – apie Vilniaus periodo įtaką Tarasui Ševčenkai mintimis dalijasi Natalija Šertvytienė.

Viešnia iš Ukrainos Halyna Mikoliaš atliko savo kūrybos dainas, skaitė Taraso Ševčenkos kūrybą.

tosaką ir etnografinę medžiagą. 1846 apsigyvenęs Kyjive įstojo į slaptą politinę Kirilo ir Metodijaus broliją. 1847-aisiais suimtas, kalintas Peterburge, vėliau išsiųstas kareiviu į Orenburgo guberniją, jam uždrausta rašyti ir piešti. 1850 metais jis vėl buvo suimtas ir ištremtas į Novopetrovskojės tvirtovę (dabar Fort-Ševčenko, Kazachija). „Tremtyje jis bendravo su būsimuoju 1863 metų sukilimo dalyviu Zigmū Sierakausku. Su juo ir po tremties susirašinėjo. Sierakauskui rašytuose laiškuose Tarasas Ševčenka dalijosi prisiminimais apie Vilnių. Laiškuose jis parašė ir žodžius „Vilno brangi širdžiai mano“. Rašė ir apie savo pirmąją meilę, kaip meldėsi Šv. Onos bažnyčioje, – pasakoja Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė Natalija Šertvytienė. – Jis labai daug rašė apie Ukrainą, tuo metu apimtą pesimizmo. Jis savo kūryba ukrainiečiams teikė viltį, stiprino jų tapatumą, primindamas istoriją. Jis kūrė literatūrinę ukrainiečių kalbą, leidžiančią atskleisti laisvos Ukrainos šlovę. Jo keltos idėjos aktualios ir šiandien. Neatsitiktinai pasaulyje jam pastatyta apie 140 paminklų, nes ten, kur gyvena ukrainiečiai, jie pirmiausia stato bažnyčią ir paminklą Tarasui Ševčenkai.“

Taraso Ševčenkos svarba

1843 m. Tarasas Ševčenka igijo laisvojo dailininko laipsnį. 1843 ir 1845 keliavo po Ukrainą, rinko tau-

„Kur gyvena ukrainiečiai, ten prisimenamas ir Tarasas Ševčenka“, – sako Vilniaus ukrainiečių bendrijos vadovė Natalija Šertvytienė.

Naujametinis „Heimatgruss“ koncertas

Teresė Kaunaitė

Šie metai Vilniaus vokiečių bendruomenei – ypatingi. Bendruomenė balandžio mėnesį švęs 35-metį. Tačiau į šią sukaktį ji atėjo su nauju pavadinimu – Vokiečių kultūros bendruomenė „Heimatgruss“.

„Registru centrai išregistravus Vilniaus miesto vokiečių bendruomenę, teko burtis po nauju vardu, nors ir veikla ta pati, ir žmonių didžioji dalis tie patys“, – sako ilgametis bendruomenės vadovas Ervinas Peteraitis.

„Šių metų veikla labai priklausys nuo dviejų dalykų. Esame pateikę du projektus ir pirmiausia metų veikla priklausys nuo to, bus ar ne skirtas jiems finansavimas. Jei mūsų bendruomenės projektai bus finansuoti, daug koncertuosime, aktyviai kviesime į juos klausytojus, nes dainavimas, o kol kas tai pagrindinė mūsų veikla, negali gyvuoti be publikos. Jei nebus skirtas finansavimas, vis tiek darysime, tik darysime tiek, kiek leidžia mūsų galimybės, – mintimis apie šiuo metu lūkesčius dalijasi Mindaugas Jonaitis, vadovaujantis „Heimatgruss“, o pasiteiravus, kokios gijos jį jungia su

Kartu su Vokietijos ambasados Lietuvoje kultūros atašė Anja Luther (sėdi pirma iš kairės).

vokiečiais, priduria. – Mano prosenelė buvo prūsų grafitė, bet pamilusi lenkų kumetį pabėgo iš namų, prarado palikimą ir įsikūrė Lietuvoje. Iš tėvo pusės esu lietuvis, iš mamos – vokiečių ir lenkas.“

Mindaugas tikisi, kad į bendruomenės veiklą įsitrauks daugiau vokiškų šaknų turinčių Vilniaus gyventojų. Bendruomenė atvira ir tiems, kurie domisi vokiečių kultūra, nori išmokti kalbėti vokiškai.“

„Dainavimas yra puiki galimybė kalbos mokymuisi – ištiesios frazės,

ištisi sakiniai, posakiai“, – pritaria ir ansamblio „Heimatgruss“ meno vadovė Rima Kurienė.

Per Tris Karalius vokiečių kultūros bendruomenės ansamblis „Heimatgruss“ kartu su Šeškinės bendruomenių sąjungos ansambliu „Šeškinė“ Tautinių bendrijų namuose surengė naujametinį koncertą, kuriame vokiečių ir lietuvių kalbomis skambėjo kalėdinės giesmės, populiarios dainos. „Vokiškos dainos gražios. Kartais net neįtariame, kokią įtaką mums, lietuviams, darė ir daro vokiška muzika. Todėl mūsų repertuare labai įvairių žanrų dainos: ir estradinės ir liaudies, šiek tiek kabinamės ir į klasikinį kanoną“, – apie repertuarą pasakoja ansamblio meno vadovė Rima Kurienė, o paklausus, ar ji pati turi vokiškų šaknų, nusijuokia, kad pradėjusi vadovauti ansambliui, nė žodžio vokiškai negalėjo pasakyti. – Dabar jau galiu vokiškai ir pasisveikinti, ir atsisveikinti, ir vis daugiau vokiškų žodžių suprantu.“

Naujametiniame koncerte dalyvavo Vokietijos ambasados Lietuvoje kultūros atašė Anja Luther, Tautinių bendrijų namų direktorius Gžegož Miloševič ir vyriausioji specialistė Rita Novikienė.

Centre – Mindaugas Jonaitis.

Išleista knyga, pristatanti romų dainas

Teresė Kaunaitė

„Kad ir kaip mažai vis dar žinome apie Lietuvos romų gyvenimą, papročius, kultūrą, niekam nekyla abejonių dėl šios tautos gyvybingumo, muzikalumo ir dainingumo“, – vasario 29 d. Tautinių bendrijų namuose pristatytos knygos „Romane gilia. Lietuvių romų dainos“ įžangoje rašo Lietuvos muzikos ir teatro akademijos prof. habil. dr. Daiva Vyčinienė.

Šis leidinys – bendras VŠĮ Romų visuomenės centro ir Lietuvos muzikos ir teatro akademijos projektas.

„Prieš kokius trejus metus kilo mintis sukurti interaktyvią platformą „Interaktyvi kelionė romų kultūros pėdsakais“. Kadangi tai didžiulis, daug laiko ir lėšų reikalaujantis projektas, nes šioje platformoje ketiname skelbti informaciją apie romų tautosaką, kultūrą, istoriją, kalbos ypatumus, nusprendėme eiti paprastesniu ir mažiau kainuojančiu keliu. Pernai išleidome knygą „Lietuvos romų sakytinės kalbos archyvas“, o šiemet – „Romane gilia. Lietuvių romų dainos“. Infor-

Leidiny, kuriame skelbiamos romų dainos, užrašytos Šiauliuose, Troškūnuose ir Eišiškėse.

Romų bendruomenės nariai ir svečiai ne tik susipažino su nauju leidiniu, bet ir pagerbė jo sudarytoją Eduardą Bogdanovą.

macija, paskelbta šiose knygose, bus skelbiama ir interaktyvioje platformoje“, – pasakoja VŠĮ Romų visuomenės centro vadovė Svetlana Novopolskaja.

„Idėjos surinkti ir išleisti leidinį, pristatantį romų dainas, įgyvendinimui lėšų skyrė Lietuvos kultūros taryba, įvertinusi projektą, kurį parengiau bendradarbiaudamas su Romų visuomenės centro vadove. Projektas vykdytas kartu su Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Etnomuzikologijos katedra“, – sumanymo įgyvendinimą apibūdina knygos sudarytojas Eduardas Bogdanovas.

Renkant dainas aplankyti Šiauliuose, Troškūnuose (Anykščių rajonas) ir Eišiškėse (Šalčininkų rajonas) gyvenantys romai.

„Mūsų bendruomenė labai uždara ir prikaltinti romus padainuoti, pašokti nėra lengva. Reikalingas ilgesnis ir dažnesnis bendravimas, – dalijasi ne vieno dainų atlikėjo namų duris padėjęs atverti romų bendruomenės narys Stepas Visockis. – Romų kultūra po truputį nyksta ir, jei dabar nebus surinkta jų kultūra, nebus išleidžiamos knygos apie romų kultūrą, ją prarasime. Tokių projektų reikia daugiau, nes jie labai svarbūs.“

„Vakarų pasaulėžiūroje intelektualinis ir analitinis spektras, per kurį romai ir jų kultūra yra suvokiami, dažnai neišvengia stereotipizuotų ir rasializuotų klišių. Šių klišių pagalba

romai yra egzotizuojami, romanti-zuojami, mistifikuojami ir tokiu būdu stigmatizuojami. Tokio pobūdžio interpretacijos yra neutralizuotos, kaip savaime suprantamos, todėl nekvestionuojamos. Kitais žodžiais tariant, šios interpretacijos, kurios analitiškai nukreipia į rasializuotą kategoriją „čigonai“, yra dažnas fenomenas Vakarų pasaulėžiūroje. Lietuvos romų etnografija, deja, nėra atskira erdvė, todėl tokių interpretacijų apstu taip pat“, – knygos įvadiniame straipsnyje rašo dainininkas, aktyviai talkinęs dainų rinkimo ekspedicijose, padėjęs parengti dainų tekstus ir juos vertęs į lietuvių kalbą, Gopalas Michailovskis, pabrėždamas projekto svarbą.

Leidinyje „Romane gilia. Lietuvių romų dainos“ romų ir lietuvių kalbomis pateikti 40 dainų tekstai romų ir lietuvių kalbomis, jų natos, įdėtas QR kodas norintiems paklausti paskelbtų dainų atlikimo. Natografinį transkribavimą atliko Rytis Ambrazevičius. Garso įrašais pasirūpino Varsa Liutkutė-Zakarienė ir Igor Kazlauskas.

Knygos pristatyme dalyvavo Tautinių mažumų departamento prie LR Vyriausybės Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vedėja Rasa Paliukienė, Tautinių bendrijų namų direktorius Gžegož Miloševič, VŠĮ Romų visuomenės centro vadovė Svetlana Novopolskaja, romų bendruomenės nariai, knygos sudarytojai ir kūrėjai.

Vitražuose įamžinama Vilniaus istorija

Praėjusių metų gruodžio mėnesį Vilniaus ukrainiečių bendrija pakvietė prisidėti prie bendro Lietuvos ir Ukrainos menininkų projekto – Lietuvos globėjo Šv. Kazimiero vitražo sukūrimo. Paramos akciją globoja buvę Lietuvos ambasadoriai Ukrainoje Algirdas Kumža, Petras Vaitiekūnas ir Marius Jnukonis.

Tai ne pirmasis šios bendrijos projektas, Vilnių puošiant vitražais. Seimui 2023-uosius paskelbtus Šv. Juozapato metais Vilniaus Švč. Trejybės Graikų apeigų katalikų bažnyčia, kurioje meldžiamasi ukrainiečių kalba, jų iniciatyva tikinčiuosius pasitiko naujais vitražais.

Tęsdama šį prasmingą projektą 2023 metais Vilniaus ukrainiečių bendrija (pirmininkė Natalija Šertvytienė) įgyvendino projektą „Vitražo, skirto Vilniaus Bazilijonų vienuolyno spaustuvei, sukūrimas“, kurį finansavo Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija.

Vilniaus Bazilijonų spaustuvėje, kuri su pertraukomis veikė 1628–1839 m., buvo leidžiama liturginė, katechetinė, religinė literatūra. Spaustuvė išleido daugiau nei 700 įvairiakalbių knygų ir kitų spaudinių. Iš visų LDK rusėnų spaustuvių Bazilijonai vieninteliai prisidėjo prie lietuviško spausdinto žodžio plėtros. Vitraže

Vilniaus Švč. Trejybės Graikų apeigų katalikų bažnyčios puošmena – Vilniaus ukrainiečių bendrijos iniciatyva sukurti vitražai.

vaizduojamas XVII a. pab. Vilniaus Bazilijonų spaustuvėje išleistas liturginis unitų leidinys – Liturgikonas. Vitražas – Vilniaus Švč. Trejybės Graikų apeigų katalikų bažnyčios puošmena.

Bazilijonų vienuolyno spaustuvei skirtas vitražas šiame komplekse yra aštuntas. Iš viso numatyta sukurti 14 vitražų. Vitražų komplekso idėjos ir projekto autorė – žinoma ukrainiečių vitražo meistrė Irina Maku-seva. Istorinio pagrindimo autorius – žymus Ukrainos istorikas prof. Ihoris Skočilas. Deja, dėl tragiškai susiklosčiusių aplinkybių, autorių nebėra tarp gyvųjų, todėl vitražų komplekso kūrimą tęsia Lietuvos meistrai. Vilniaus Bazilijonų vienuolyno spaustuvei skirtą vitražą sukūrė

žinoma Lietuvos vitražo meistrė Eglė Valiūtė, Ignas Meidus ir meistras Vaižgantas Černiauskas. Jų sukurti vitražai ne tik praturtina bažnyčią, bet ir pasakoja jos istoriją. Vitražų sukūrimui panaudotos Vyriausybės s kanceliarijos ir Finansų ministerijos skirtos lėšos.

Paramą Lietuvos globėjo Šv. Kazimiero vitražo sukūrimo pervesti į specialią sąskaitą:

Vilniaus ukrainiečių bendrija

Juridinio asmens kodas:

193358238

Atsiskaitomoji sąskaita:

LT887044090108910743

AB SEB bankas, banko kodas

70440

Paskirtis: auka vitražui.

TMD pristatė informacinį leidinį „Romai – skirtingi, bet ne svetimi“

Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (TMD) parengė ir išleido informacinį leidinį apie romų tautinę mažumą „Romai – skirtingi, bet nesvetimi“. Leidinį sudaro trys dalys: Romų istorija ir kultūra; Romai šiandieninėje Lietuvoje; Romų įtraukties projektai.

Pirma knygos dalis padalinta į trys skyrius – romų istorija; romų tapatybė ir romų kultūra. Šioje dalyje aprašoma romų kilmė ir migracija į Europą, romų genocidas, Lietuvos

romų istorija. Romų tapatybė – tai skirtingos romų grupės, kalba, tikėjimas, šeima, romų simboliai. Knygoje pateikiama trumpa informacija apie romų literatūrą ir muziką, šokius.

Antra leidinio dalis skirta naujaušiams demografiniams duomenimis apie romus Lietuvoje pristatyti. Joje pateikiami duomenys apie švietimą, ekonominį aktyvumą, būstą, sveikatą, diskriminaciją. Taip pat aprašomos romų organizacijos, romų meno kolektyvai bei su romais dirbančios

organizacijos.

Trečioje dalyje aprašomi pagrindiniai romų integracijos projektai, įvykdyti per kelerius pastaruosius metus: projektas „Vietinės romų platformos – kelias link bendradarbiavimo su savivaldybėmis“; projektas „Dirbkime kartu su romais – naujos įdarbinimo galimybės“; projektai romų vaikams, jaunimui ir moterims; projektai romų kultūrai ir kalbai puoselėti; romų genocido atminčiai skirti projektai.

TMD inf.

Totorių kultūros centro susitikimas

Tautinių bendrijų namuose vasario 29 d. Totorių kultūros centro, kuriam vadovauja Almira Parmaksizoglu, atstovai susitiko su svečiais iš Turkijos plėtros ir bendradarbiavimo fondo TIKA. Susitikime dalyvavo fondo TIKA viceprezidentas dr. Mahmut Čevik ir darbuotoja, atsakinga už bendradarbiavimą Lietuvoje, Tiulinay Kahraman bei Turkijos ambasados Vilniuje darbuotojai. Turkijos plėtros ir bendradarbiavimo fondas TIKA yra vieni iš kūrybinės vasaros mokyklos Trakuose rėmėjų. Susitikimo metu koncertavo folkloro ansamblis „Ilsu“.

TBN inf.

Totorių kultūros centro susitikimas su fondo TIKA ir Turkijos ambasados Lietuvoje atstovais.

Tragiškas Krymo totorių likimas filme „Tylioji deportacija“

Vasario 7 d. Tautinių bendrijų namuose vyko dokumentinio filmo „Tylioji deportacija“ premjera Lietuvoje. Pristatyme dalyvavo filmo prodiuserė Elvina Seitbullajeva ir autorė Anželika Rudenko, Ukrainos tyrimų centro atstovė Julija Tyščenko.

„Labai malonu, kad šio filmo premjerai Lietuvoje pasirinkti Tautinių bendrijų namai. Filmas, pasakojantis apie skaudžius Krymo totorių išgyvenimus, primena mums, jog turime daryti viską, kad Lietuva būtų saugi“, – sveikindamas susirinkusiuosius kalbėjo Tautinių bendrijų namų direktorius Gžegož Miloševič.

„Turbūt taip lėmė likimas, kad buvau vienas tų Lietuvos totorių, kurie padėjo Krymo totoriams po dešimtmečių tremties sugrįžti į Krymą. Pamenu, 1989 metais Kalnų parke vykusį mitingą, kuriame dalyvavo apie 15 tūkst. žmonių. Tuomet buvo surinkta 13800 parašų, kuriais Lietuvos žmonės parėmė Krymo totorių teises sugrįžti į Krymą. Tuos parašus vežiau į Maskvą. Tada Maskvoje pirmą kartą nuskambėjo Krymo totorių tema. Būtent Lietuvos delegacija pakėlė šią temą, – prieš filmo peržiūrą kalbėjo Lietuvos totorių bendruomenės atstovas, politologas, socialinių mokslų daktaras prof. Adas Jakubauskas. – Krymo totoriai yra

labiausiai nukentėjusi tauta buvusioje Sovietų Sąjungoje. Jei kitoms ištremtoms tautoms 1959 metais buvo leista sugrįžti į savo tėvynę, Krymo totoriai galėjo grįžti tik Gorbačiovo *perestroikos* laikotarpiu – 1989 metais. Ir tai buvo skaudus sugrįžimas, kadangi daugelio jų turtas buvo atitekęs kitiems ar sulygintas su žeme. Sunkiai įsikūrusiems žmonėms 2014 metais atėjo naujas išbandymas – rusų okupacija. Ir tada buvo panaudoti ankstesni, tik šiek tiek minkštesni nei naudoti Stalino metodai – prasidėjo įvairūs gąsdinimai, taip stengiantis priversti žmones palikti Krymą. Apie 30 tūkst. Krymo totorių išvyko į Ukrainos gilumą, Lenkiją, kitas Europos šalis. Okupacinė valdžia nuo 2014 metų į Krymo pusiasalį įkėlė apie milijoną kitų tautybių žmonių, taip siekdama pakeisti gyventojų sudėtį. Ir per visą tą laiką Krymo totoriai yra persekiojami, jų namuose vyksta įvairios kratos, gąsdinami vaikai, seneliai, moterys. Krymo totorių persekiojimas itin sustiprėjo 2022 metais Rusijai užpuolus Ukrainą – prasidėjo dar viena Krymo totorių deportacijos banga.“

Būtent pastarųjų kelerių metų Krymo totorių išgyvenimai ir perteikiami „Krym.Realii“ (Laisvės radijo projektas) sukurtame dokumenti-

niame filme „Tylioji deportacija“. Filme pasakoja apie tai, kaip Krymo totoriai yra išstumiami iš Krymo ir kaip Rusija vėl palieka Krymo totorius be namų.

Filmo herojai pasakoja savo gyvenimo istorijas, kaip išvyko iš Rusijos okupuoto Krymo, ką patyrė, kodėl neturėjo pasirinkimo pasilikti, kur ir kaip gyvena dabar ir išreiškia viltį, kad galės grįžti į Krymą.

Jie pasakoja apie savo kančias, išvarant juos iš namų. Jie buvo kalinami, kankinami, persekiojami, jiems buvo grasinama mirtimi. Jie galėjo atsidurti Rusijos kariuomenėje. Filme ne kartą pabrėžiama, kad kartojasi 1944 metų istorija, kai sovietų valdžia krovinių vagonais prievarta deportavo Krymo totorius, o dabar Rusija verčia Krymo autochtonus palikti savo namus.

Filme panaudota unikali filmuota medžiaga iš asmeninių filmo herojų archyvų. Dalis jos skelbiama pirmą kartą. Filmavimas vyko Lenkijoje, Vokietijoje, Belgijoje, Turkijoje, Ukrainoje ir okupuotame Kryme.

Filmo autoriai: Dmytro Dzhulai – režisierius ir scenarijaus autorius, Anželika Rudenko – žurnalistė ir redaktorė, Mykyta Isayko – operatorius, Elvina Seitbullaeva – prodiuserė.

TBN inf

Duona – saulės, vandens, žemės ir žmonijos bendrystės simbolis

Karolina Baltmiškė

Vasario 8 d. Tautinių bendrijų namuose įvyko tradicinė Duonos šventė. Per nuotolį šventės dalyvius pasveikinęs Europos Parlamento narys ir šios tradicijos iniciatorius Petras Auštrevičius pasidžiaugė, kad 2016 metais užgimusi tradicija vis labiau stiprėja, o Tautinių bendrijų namų direktorius Gžegož Miloševič svarstė galimybę kitai Duonos šventei ieškoti didesnės salės, nes turima šiomet jau nebesutalpino visų norinčių joje dalyvauti. Savo duoną ir duonos gaminius pristatė 16 Lietuvoje gyvenančių tautinių bendrijų.

Duona lietuvių gyvenime

„Jaučiuosi tarsi mugėje – duonos mugėje“, – sakė šventėje dalyvavęs etnologas prof. dr. Libertas Klimka. Jis šventės dalyviams, svečiams, tarp kurių buvo Armėnijos ambasadorius Ara Margarian, Moldovos Respublikos, Rumunijos ir Turkijos ambasadų atstovai, iš Estijos atvykęs Visuotinio Konstantinopolio Patriarhato Egzarchas kunigas Justinas Kiviloo, ne tik pristatė Tautinių bendrijų namų

Šventėje savo duoną pristatė 16 tautinių bendrijų

paruoštą lietuviškos duonos stalą, bet ir supažindino su šimtmečiais matuojamais lietuvių papročiais, susijusiais su duona.

„Lietuviams duona yra viskas, nes mes esame duonos valgytojų tauta. Ir tai atspindi mūsų patarlės bei priežodžiai, iškeliantys duonos reikšmę teigiantys: yra duonos, jau ne badas, duoną taupyk rytdienai, o ne darbą, – kalbėjo etnologas. – Lietuvių namuose duona labai pagarbiai laikoma. Nors augau Vilniuje, bet iš vaikystės išliko mūsų šeimoje buvusi pagarba duonai. Prisimenu, kaip tėvelis man sakydavo, kad duoną visada reikia padėti pagarbiai ir būtinai ant pado, nes antraip visa pasaulio tvarka suirs. Melas taps tiesa, juoda taps balta, Jei koks gabaliukas duonos nukrisdavo ant grindų, jį reikėdavo pagarbiai pakėlus pabučiuoti, dulkes nupūsti ir vėl padėti ant stalo.“

Tautinių bendrijų namų direktorius Gžegož Miloševič ir Kirgizų bendruomenės pirmininkas Belek Aidarov.

Lietuviai nuo seno su duona susiję. Vasario pradžioje, tai būdavo maždaug pusiaužiemis, žmonės pasižiūrėdavo, ar užteks miltų duonai iki naujojo derliaus. Ta diena palaiptui tapo švente – Duonos diena, kurios globėja buvo Gabija. Lietuvai priėmus krikštą jos vietą užėmė šventoji Agota. Ir nors globėja pasikeitė, pagarba duonai išliko nepakitusi. Ir duonkepei krosniai lietuviai rodė pagarbą, nes aplink ją sukosi visas šeimos gyvenimas.“

Kartu su pasikeitusia globėja, atsirado tradicija vasario 5 dieną duoną šventinti bažnyčioje. „Pašventinta duona tampa šventos Agotos duonele. Jos gabaliukas pirmiausia būdavo naudojamas gaisro atveju. Jei kaimyno namas dega, tris kartus su šventos Agotos duonelės gabaliuku apibėgus apie namą ir jį įmetus į liepsną, ugnis ima mažėti arba pasisuka į tą pusę, į kurią nuėjo Agotos duonele įmetęs žmogus, – senuosius lietuvių papročius apžvelgė prof. dr. Libertas Klimka. – Ir labai graudus su duona susijęs lietuvių paprotys – išlydėjimas į karą. Motina, išleisdama sūnų į karą, marškinių kamputyje užsiūdavo duonos trupinėlių, kad jis saugotų kari. Ir moterys, eidamos į raistą, pasiimdavo į skepetaitę irištą šventos Agotos duonelės gabaliuką, kad joms gyvatė neįkirstų. O kad pasėlių neužpultų kenkėjai, eidamas į laukus sėjėjas taip pat pasiimdavo duonos gabaliuką. Šventos Agotos duonelė labai daug kur padeda, nuo daug ko apsaugo.“

Duonos šventėje ant lietuvių stalo puikavosi kepalukas juodos ruginės duonos, su kokia pasitinkami jauna-vedžiai, ilgai laukti svečiai ir kokią lauktuvėms išsiveža išvykusieji į kitas šalis lietuviai, kaip nenutrūkstamą ryšį su namais, su žeme, kurioje jų šaknys.

Maca – gyvenimo ir laisvės simbolis

„Praėjusiais metais Duonos šventę pradėjo ukrainiečiai, šiemet ją pradės žydų bendruomenė“, – pristatyti savo duoną ir su ja susijusias tradicijas žydų bendruomenę pakvietė renginį vedusi Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ vadovė Lučija Bartkienė.

Žydų duoną ir kitus tradicinius patiekalus pristatė Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazija, pristatymą pajavairinusi žydiška muzika ir šokiais, kuriuos atliko gimnazijos šokių kolektyvas. Šokėjus paruošė mokytoja Natalija Rapoport.

Gimnazistai pristatė macą, chala, beigelius ir kitus populiariausius žydų kepinius bei jų receptus.

„Mūsų duona – maca – yra susijusi su žydų tautos laisvės pradžia. Bėgant nuo engusių priešų šeiminkės nesuspėjo iškildinti tešlos. Liko tik vanduo ir miltai, – sakė šventėje dalyvavusi Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės pirmininkė Faina Kukliansky. – Mūsų duona nėra kažkuo ypatinga, bet mums ji labai svarbi, nes ji mūsų gyvenimo ir laisvės simbolis.“

Ir nors pagal pateiktą receptą macos kepimas atrodo paprastas, bet, kaip teigė bendruomenės pirmininkė, tikros macos kepimas – sudėtingas procesas ir nedaugelis ją gali iškepti.

„Mes turime senovinę antikvarinę macos kepimo mašiną, kuria kepavo, kai aš dar buvau maža. Prisimenu, ja macą kepavo vienas žmogus, nes reikia mokėti ją kepti. Ir sveikatos tai duonai kepti reikia turėti. Tešla turi būti labai kieta. Tikrindami, ar tešla tinkama macoms, ją susuka į kamuolį, meta į sieną ir ji turi nuo sienos atsokti. Macą reikia iškepti per

Etnologas prof. dr. Libertas Klimka, Lietuvos rumunų kultūros bendrijos vadovė Lučija Bartkienė ir Tautinių bendrijų namų specialistė Jolita Lemežonienė.

18 minučių“, – žydų duonos kepimo paslaptį praskleidė Faina Kukliansky.

Iki karo Ukrainoje Lietuvos žydai macą išsiveždavo iš Ukrainos. Pastaruoju metu ją atsisiunčia iš Izraelio.

Kiekvienam sava duona gardžiausia

Vėliau renginio vedėja pakvietė visas bendruomenes pristatyti savo duonas. Armėnai pristatė lavašą. Klasikinę baltarusišką duoną „Naradžanski“ ir baltarusišką pyragus pristatė kepėjas Kastus Larkou, savo originaliais kepiniais garsėjantis ne tik Lietuvoje ir Baltarusijoje, bet ir toli už šių šalių sienų. „Nuo seniausių laikų žmonės jaučia ypatingą pagarbą duonai, nes gyvenimas ir duona visada dera kartu. Neatsitiktinai baltarusių kalboje rugiai, iš kurių buvo kepama duona, ir gyvenimas skamba panašiai. Duonai iškepti būtina ugnies, vandens ir žemės produkto – grūdų – sąveika. Visos šios trys esybės slavams buvo šventos ir garbinamos, todėl ir duona buvo šventa. Duona įsamenino žmogaus darbą, gerovę, jo šeimos laimę“, – kalbėjo Kastus Larkou.

Savo tautos duonas ir duonos gaminius pristatė graikų, kazachų, kirgizų, latvių, moldavų, romų, uzbekų, totorių, turkų, tadžikų, ukrainiečių, vokiečių bendruomenės.

„Tarp vokiečių populiariausia yra

rauginta duona, į Europą atkeliavusi iš Egipto maždaug prieš 6 tūkstančius metų. Ji atsirado atsitiktinai. Vergas pamiršo tešlą ir paliko ją nekeptą per naktį. Ryte, bijodamas, kad gali būti nubaustas, jis tešlą pašovė į krosnį. Jo nuostabai iškepė labai skanus ir purus kepinys. Nuo to laiko ir pradėta kepti rauginta duona“, – pasakojo Vokiečių kultūros bendruomenės „Heimatgruss“ atstovė Irene Derwel.

Duonos šventės dalyvius ir svečius vokiečiai vaišino svogūnų pyragu, Berlyno bandelėmis su dešrelėmis ir atskleidė Klaipėdos krašto duonos ypatumą – jie duoną kildina garuose.

„Duonos šventė – labai prasminga šventė, nes joje mes galime ne tik pasidalinti duona, bet sustiprinti bendrystę“, – pristatydama bendruomenės stalą sakė Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė Natalija Šertvytienė ir pasidžiaugė nenuilstančiu ukrainietiškos duonos kepėju Michailu Maksimjuk – jo kepiniais jau daugelį metų nukrautas ukrainiečių stalas per Duonos šventę.

„Labai malonu dalyvauti tokioje šventėje, parodančioje, kokioje šalyje mes gyvename, – kalbėjo Lietuvos romų bendruomenės pirmininkas Ištvanas Kvik. – Šioje šalyje telpa ir gyvena daug tautinių bendrijų. Fantastiškai gražu, kad mes galime vieni su kitais dalytis duona, kitais savo tautos patiekalais ir vieni su kitais pabendrauti.“

Paminėtos 100-osios Mensaido Bairaševskio gimimo metinės

Sausio 20 d. Tautinių bendrijų namuose Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga paminėjo 100-ąsias Lietuvos totorių veikėjo Mensaido Bairaševskio gimimo metinėms.

Mensaidas Bairaševskis padėjo daug pastangų gaivinant totorių kultūrą šalyje. Lietuvos radijuje jis ilgus metus rengė totoriams skirtas laidas, spaudoje paskelbė daugybę straipsnių apie šios tautos istoriją ir kultūrą. Jis buvo Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo narys, Lietuvos kultūros fondo prezidento narys. Renginį vedė Lietuvos

totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas Motiejus Jakubauskas. Prisiminimais apie Mensaidą Bairaševskį dalijosi profesorius Adas Jakubauskas, šeimos nariai, dukra prof. habil. dr. Tamara Bairašauskaitė. Renginyje koncertavo Lietuvos totorių folkloro ansamblis „Efsane“.

TBN inf. Renginio dalyviai

„Vingis“ – ant kūrybos paukštės sparnų

Jau keliolika metų kas mėnesį į Tautinių bendrijų namus susirenka Tarptautinės literatū, rašytojų ir menininkų gildijos „Vingis“ nariai ir jų kūrybos gerbėjai. 2023-uosius metus išlydėję tryliktuoju almanachu, kuriame paskelbti gildijos narių kūriniai, sukurti lietuvių, lenkų, rusų ir

ukrainiečių kalbomis, jie savo kūryba dalijasi ir šiemet. Sausio 29 d. Svetainėje vyko talentingo kūrėjo, gildijos „Vingis“ nario Samoilo Lormano kūrybos popietė, kurioje buvo pristatytas naujas jo eilėraščių ir prozos rinkinys „Distancija“.

Renginyje autorių sveikino gildijos pirmininkė Onutė Grybauskaitė-Kulbokienė, humanitarinių mokslų daktarė Elena Suodienė, poetė ir šio rinkinio redaktorė Jelena Šeremet bei kiti atėję Samoilo Lormano draugai ir šeimos nariai.

Vasario 19 d. Tautinių bendrijų namų Svetainėje savo kūrybą pristatė gildijos narė Birutė Kanevičienė.

Eiles skaito gildijos „Vingis“ narė Birutė Kanevičienė.

Gildijos „Vingis“ pirmininkė Onutė Grybauskaitė-Kulbokienė trumpai papasakojo apie Birutę Kanevičienę, jos kūrybą ir gyvenimą. Birutė skaitė savo eiles ir atliko kelias pačios sukurtas romantines dainas.

TBN inf.

Samoilas Lormanas pristato savo naują eilėraščių ir prozos rinkinį „Distancija“.

Klaipėdos tautinių kultūrų centras rengiasi festivaliui

Gegužės 26 d. į uostamiestį sugrįžta festivalis „Tautinių kultūrų diena“, kurį rengia Tautinių kultūrų centras. Prie paminklo „Vieningai Lietuvai“ (Arkos) 15–19 val. vyks festivalio Didysis koncertas, kuriame pasirodys tautinių bendruomenių kolektyvai ir atlikėjai, svečiai iš kitų Lietuvos miestų bei užsienio. Per šventę vyks tautodailės, rankdarbių, nacionalinių patiekalų ir kito tautinio paveldo mugė.

KTKC inf.

Sukaktys Vilniaus Pranciškaus Skorinos gimnazijoje

Teresė Kaunaitė

Vilniaus Pranciškaus Skorinos gimnazija – vienintelė baltarusių mokykla Lietuvoje. Joje mokosi apie 400 mokinių, iš jų pusė – per pastaruosius kelerius metus į Lietuvą persikėlusiu gyventi baltarusių šeimų vaikai. Vasario 3 dieną gimnazija svetingai atvėrė duris bendruomenei ir svečiams, susirinkusiems kartu švęsti gimnazijos 30-metį.

Ištakos matuojamos šimtmečiu

„Mes, Vilniaus Pranciškaus Skorinos gimnazija, esame prieš 105 metus įkurtos baltarusių gimnazijos įpėdiniai. Pirmoji baltarusių gimnazija Vilniuje atidaryta 1919 metų vasario 1 dieną ir veikė beveik ketvirtį amžiaus“, – pasidžiaugė Pranciškaus Skorinos gimnazijos pedagogė Valentina Kovalčiuk, su kuria susipažinome Vilniaus m. baltarusių klubo „Siabryna“ surengtame koncerte. Jame pasirodė ir gimnazijos ugdytiniai.

Pirmosios baltarusių mokyklos Vilniuje buvo atidarytos 1915 metais. Nuo 1919 iki 1944 metų veikė Vilniaus baltarusių gimnazija, išugdžiusi daug iškilių Baltarusijos tautinio atgimimo veikėjų. 1918–1939 m. Vilniuje veikė Baltarusijos mokslo draugija, 1926–1936 m. – Baltarusių ūkio ir kultūros institutas. Laikinojoje Lietuvos sostinėje – Kaune 1933 m. buvo įkurtas baltarusių liaudies universitetas, kurį finansiskai rėmė Lietuvos Vyriausybė. Dabar baltarusių tautinei bendruomenei Lietuvos Respublikoje yra sudarytos sąlygos savo gimtąją kalbą gauti vidurinį išsilavinimą.

Vilniuje nuo 1994 m. veikia Pranciškaus Skorinos bendrojo lavinimo

Vilniaus m. baltarusių klubo „Siabryna“ surengtoje kalėdinėje popietėje baltarusių giesmė atliko ir su tradicijomis supažindino Vilniaus Pranciškaus Skorinos gimnazijos kolektyvas „Lenok“, vadovaujamas Valentinos Kovalčiuk.

mokykla baltarusių mokomąją kalbą. 2013 m. ši mokykla buvo perorganizuota į Vilniaus Pranciškaus Skorinos gimnaziją.

30-ieji gimnazijos metai

Tad vasario 3 dieną Pranciškaus Skorinos gimnazija šventė dvigubą sukaktį – 30 savo veiklos metų ir 105 metus nuo pirmosios baltarusių gimnazijos įsikūrimo Vilniuje. Vyko šventinis renginys „Gimnazija – tai mes“. Vyko tradicinis susitikimas su buvusiais mokiniais „Džiaugiamės vėl su jumis susitikę“. Skambėjo gimnazijos himnas. Sveikindama bendruomenę ir svečius gimnazijos direktorė Diana Stachnovič pabrėžė, kad popietė yra visų Vilniuje gyvenančių ir su Lietuva besitapatinančių baltarusių šventė. Šventiniame koncerte pasirodė gimnazijos muzikantai, dainininkai, poezijos skaitovai ir šokėjai. Buvo prisiminta Vilniaus baltarusių gimnazijos istorija ir žmonės, kurie prisidėjo, kad Vilniuje atsirastų baltarusių tapatybę puoselėjanti ir diasporą vienijanti ugdymo įstaiga. Gimnazijos bendruomenę pasveikino absolventai, primindami, kad mokykla – tai vieta, kur įgyjamos pamatinės vertybės, kur susirandami draugai visam gyvenimui, sukaupiamas žinių bagažas, kurio reikia, kad jaunas žmogus taptų stiprus ir galėtų

deramai sutikti gyvenimo iššūkius.

Gimnazija – diasporos dalis

Sausio 14 d. Vilniaus m. baltarusių klubas „Siabryna“ Tautinių bendrijų namuose surengtame kalėdiniame koncerte baltarusių Kalėdų giesmės ir papročius pristatė Vilniaus Pranciškaus Skorinos gimnazijos moksleiviai, vadovaujami mokytojos Valentinos Kovalčiuk. Popietėje dalyvavo gimnazijos ansambliai „Lenok“ ir „Lenoček“.

„Gimnazijoje dirbu nuo 1997 metų. Tada jau buvo suburtas kolektyvas „Lenok“, kuris, keičiantis mokiniais, kasmet atsinaujina. Dabartiniai kolektyvo nariai labai aktyvūs, su jais kasdien repetuojame. Tam skiriame ilgąją pertrauką, – patirtimi dalijasi Valentina Kovalčiuk. – Tačiau mokiniai ir patys, be manęs, susirinkę laisvesniu laiku repetuoja. Dainuojame baltarusiškai ir lietuviškai. Apie pusę kolektyvo narių – neseniai į Lietuvą atvykusių baltarusių šeimų vaikai. Tačiau ir jie dainuoja lietuviškai. Kasmet dalyvaujame ir Druskininkuose vykstančiame partizaninių dainų festivalyje, kuriame vieną dainą atliekame baltarusių kalba.“

Pedagogė pasidžiaugia, kad gimnazijoje gyvi baltarusiški papročiai. Ypač čia laukiama kalėdojimo, kuriame svarbiausiu smuiku groja „Lenok“

ir „Lenoček“ kolektyvai. „Apeiname visas klases ir visi mus džiaugsmingai pasitinka, vaišina, nes ten, kur atėjo kalėdotojai, ateina ir laimė“, – gimnazijos puoselėjama seną baltarusių tradiciją pristato Valentina Kovalčiuk.

„Siabrynos“ surengtoje kalėdinėje popietėje kalėdinę programą atliko ir Marynos Struneuskajos vadovaujama folkloro grupė „Svitanak“. Kalėdines giesmes giedoję, kalėdinius žaidimus žaidė ir suaugusieji, ir vaikai, tuo pažymėdami, kokia svarbi kartų sinergija saugant ir puoselėjant savo tautos kultūrą ir kalbą.

„Ir šiame kolektyve dalyvauja nemažai mūsų gimnazijos mokinių, – pasidžiaugia Valentina Kovalčiuk. – Gimnazijoje veikia ir dramos būrelis. Mokiniai labai mėgsta šokti, bet jiems labiau patinka šiuolaikiniai šokiai. Dažnai šokame flešmoba.“

O pasiteiravus, kokie dar meno kolektyvai veikia gimnazijoje, nusijuokia: „O toliau pamokos.“

Gimtosios kalbos mokymasis

Vasario 21 d. švenčiama Tarpautinė gimtosios kalbos diena. Ją pažymėjo ir Vilniaus Pranciškaus Skorinos gimnazija. Joje vyko įvairūs, jau tradicija tapę renginiai. 5–8 ir I–III g klasių mokiniai dalyvavo baltarusių kalbos olimpiadoje. Mokiniai prisiminė pirmosios mokyklai skirtos baltarusių kalbos gramatikos autorių Branislav Taraškevič. Šis iš Lavoriškių valstiečių šeimos kilęs baltarusių kalbininkas gramatiką „Baltarusių kalbos gramatika mokykloms“ parašė 1918 metais. Gramatika buvo išleista 1929 m. Vilniuje. Mokiniai ne tik prisiminė šią asmenybę, bet ir sužinojo apie ortografijos ypatumus rašant pagal jo gramatikoje pateiktas taisykles.

II g klasės mokiniai dalyvavo tradicinėje mokyklos mokslinėje-praktinėje konferencijoje „Gerbkime gimtąjį žodį!“ Baltarusių klubo „Siabryna“ vadovo Valentin Stech iniciatyva III klasės gimnazistai susitiko su žino-

mu baltarusių filologu V. Viačorka. Gimnazijos pedagogų teigimu, tokie renginiai skatina geriau pažinti gimtąją kalbą, ją gerbti ir puoselėti.

„Vaikai stengiasi mokytis baltarusių kalbos. Žinoma, ne visiems vienodai sekasi. Tie, kurie į Lietuvą atvyko prieš kelerius metus, be abejo, jie geriau kalba baltarusiškai. Lietuvoje gimusiems ir augantiems vaikams neretam sunkiau sekasi, kartais kalbant baltarusiškai pritrūksta žodžių, bet tikimės kad PUPP-ą (pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimas) išlaidysime“, – sako gimnazijos baltarusių kalbos mokytoja Jelena Baziuk.

Dėl mokymo priemonių mokytoja nesiskundžia. Jų galima rasti internete, kai kurias reikalingas priemones pasigamina patys mokytojai.

„Mūsų gimnazijoje mokoma keturių kalbų: gimtosios baltarusių, valstybinės lietuvių, anglų kalbų, taip pat moksleiviai gali rinktis rusų arba vokiečių kalbą. Didesnės klasės per anglų, lietuvių ir matematikos pamokas dalijamos į dvi grupes“, – pasakoja Valentina Kovalčiuk.

Dėmesys valstybinei kalbai

Pasak pedagogių, lietuvių kalba nėra lengvai įkandamas riešutas. Ypač tiems, kurie jos mokosi tik dvejus metus ir turi laikyti egzaminą.

Lietuvių kalbos mokymuisi pasitarnauja ir įvairios iniciatyvos. Atsiliepdama į Valstybinės lietuvių kalbos komisijos, Lietuvių kalbos draugijos ir Lietuvių kalbos instituto iniciatyvą, gimnazija surengė „Metų žodžio“ ir „Metų posakio“ rinkimus. Šiemet „Metų žodžiu“ išrinkti *radarom, čekiu-kas, čiūto tūto*. Posakiai: „*Kiekvienam savas Atlantas*“ (kilęs irkluotojui Aurimui Valujevičiui perplaukus Atlantą), „*Senus bebrus keičia jauni*“ (žurnalisto Edmundo Jakilaičio posakis apie politikus), „*karybos fotelista*“ (Povilo Girdenio posakis apie tuos, kurie neva viską išmano ir komentuoja).

Gimnazijos 7 b klasės mokinės (pirmieji ir antrieji lietuvių kalbos

Apie baltarusių kalėdinius papročius pasakoja Vilniaus m. baltarusių klubo „Siabryna“ pirminkininkas Valentin Stech.

mokymosi metai) nupiešė plakata, kur abėcėlės tvarka surašė gražius, skambius, išidėmetinos rašybos, prasmingus žodžius: *ačiū, Lietuva, Baltija, bičnylstė, liepa ir kiti*.

Lietuvių kalbos dienų proga gimnazijos 5–8 klasių mokiniai dailiai ir be klaidų perrašė tekstą apie Dainų šventę. „Žinojome, kad rašyti neatitraukus rankos ir paisant didžiųjų bei mažųjų raidžių taisyklingos rašybos taisyklių nelengva. Braunasi anglų kalbos rašybos įpročiai, nuolat skubame. Tad susikaupti ir rūpestingai bei įskaitomai rašyti nėra paprasta. Bet mes stengėmės“, – išpūdžiais dalijasi gimnazistai.

Gimnazijos mokiniai dalyvavo ir netradicinėse lietuvių kalbos pamokose. Penktokai iliustravo lietuvių liaudies priežodį ar patarlę. „Kaip vizualizuoti judesį, kaip išreikšti tautos išmintį – nemažas galvosūkis, bet galbūt taip galima geriau įsiminti ir vėliau vartoti kasdieniame gyvenime“, – atsiliepia šios pamokos dalyviai.

„Pastaruoju metu vis dažniau taikomos netradicinės pamokos, nes taip mokiniai geriau įsimena dėstomą medžiagą, lengviau ją suvokia. Tačiau vieno recepto nėra. Mokiniai labai skirtingi. Skirtingos klasės. Ir jei vienoje kažkurie metodai pasiteisina, nereiškia, kad jie pasiteisins kitose klasėse“, – apie nesibaigiantį šiuolaikinių pedagogų kūrybinį procesą mintimis dalijasi Vilniaus Pranciškaus Skorinos gimnazijos mokytoja Valentina Kovalčiuk.

Grįžimas prie savo šaknų

Karolina Baltmiškė

Totorių kultūros centro užuomazgos gimė 2011 metais, kai Almira Parmaksizoglu įkūrė ansamblį „Ilsu“, o po dviejų metų buvo įregistruotas ir Centras, nes, kaip sako jo vadovė, norėjosi platesnės veiklos. Tad Centro tikslas atgaivinti ne tik Lietuvos totorių folklorą, bet ir totorių kalbą, papročius, tradicinius verslus bei virtuvę.

Link savojo kelio

„Mano tėvai iš Kazanės krašto. Prieš Antrąjį pasaulinį karą persikėlė gyventi į Ukrainą. Iš tos šalies beveik prieš trisdešimt metų aš atvykau į Lietuvą. Mano mama buvo puiki dainininkė. Tėvelis grojo akordeonu. Iš jų išmokau ir pirmąją totorišką dainą. Prisimenu, tėvelis mane pastatydavo ant taburetės, ir dainuoju. Baigiau muzikos mokyklą, fortepijono klasę, – apie vaikystėje atsiradusį potraukį muzikai, savo tėvų kultūrai pasakoja Totorių kultūros centro vadovė Almira Parmaksizoglu. – Tačiau tais laikais vaikui buvo patariama rinktis tokią profesiją, kuri garantuotų gerai apmokamą darbą.

Totorių kultūros centro vadovė Almira Parmaksizoglu.

Pasukau į politechnikos institutą, nors draugai sakydavo: ką tu ten darai. Tačiau džiaugiuosi, kad bent dabar jau kuris laikas darau tai, kas man patinka.“

Atvykusi į Lietuvą Almira susipažino su čia gyvenančiais totoriais. Įsitraukė į Aleksandro Melecho vadovaujamą ansamblį „Alije“. Ansamblis įsteigtas 1996 metais, kai Lietuvoje buvo minimos 600-osios

totorių ir karaimų įsikūrimo Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje metinės. „Kurį laiką dainavau šiame ansamblyje, buvau ir šio ansamblio solistė, bet atsirado noras pačiai imtis aktyvesnės veiklos, puoselėjant savo tėvų kultūrą, – sako pašnekovė. – 2011 metais pradėjau repetuoti su vaikais. Ir pradėjau juos mokyti nuo tos dainos, kurią pati stovėdama ant taburetės dainuodavau. Tuo laiku rasti vaikams tinkamų totoriškų dainų nebuvo paprasta. Internetu jų tada nebūdavo. Teko rinkti jas iš įvairių šaltinių. Vienos ansamblio dalyvės mamytė iš Krymo atvežė totorių dainynėlį. Ne vienai dainai iš klausos pačiai teko natas surašyti, versti dainų tekstus į lietuvių kalbą. Dienomis ir naktimis sėdėdavau, bet man tai buvo labai malonus užsiėmimas.“

Ir nors darbas su ansambliu reikalavo nemažai laiko, bet siekis pažinti savo tautą skatino Almirą plėsti veiklą. 2013 metais įsteigiamas Totorių kultūros centras. „Nuo tada mus palaiko ir Lietuvos kultūros taryba,

Totorių kultūrą pristato jaunimas.

ir Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, ir Vilniaus miesto savivaldybė, – pažymi centro vadovė. – Tada į „Ilsu“ ansamblį įsitraukė ir žinomas Lietuvos folkloristas smuikininkas Liutauras Milišauskas. Centras sulaukia pedagogų pagalbos iš Kazanės konservatorijos, Krymo, Turkijos.“

Rengiasi XI vaikų stovyklai

Nuo 2014 metų Totorių kultūros centras Trakuose rengia kūrybinę vasaros stovyklą, į kurią susirenka totoriškos kilmės vaikai ne tik iš Lietuvos, bet ir kitų šalių. Stovyklose dalyvavo vaikai ir iš Latvijos, Lenkijos, Krymo, Ukrainos, JK, Turkijos, Kazanės. Stovyklautojai pusę dienos dainuoja totoriškas dainas, mokosi totoriškų šokių, kitą dienos dalį mokosi šaudyti iš lanko, jodinėti žirgais, žaisti įvairius totoriškus žaidimus. Organizuojami piešimo užsiėmimai. „Stovyklose vaikai susidraugauja. Daugelis jų draugauja ir pasibaigus stovyklai. Malonu, kai jau žiemą sulaukiu tėvų klausimų, ar vasarą bus rengiama stovykla, – stovyklos idėjos palaikymu pasidžiaugia Almira Parmaksizoglu ir primena, kad ir šiemet, liepos 17–25 dienomis, Trakuose vėl rengiama vaikų kūrybinė stovykla. – Už tai, kad turime galimybes puoselėti savo kultūrą ir perduoti ją savo vaikams, esame dėkingi mus paremiančiai Trakų rajono savivaldybei, Turkijos ambasadai Lietuvoje ir kitiems, palaikantiems šią tradiciją. Šiose stovyklose vaikai susipažįsta su totorių kultūra, folkloru, mokosi totorių kalbos.“

Totorių kultūros centro jaunimas. Iš kairės: Joana Sabaliauskaitė, Džiamilia Ščuckytė, Alanas Gembickis. Laurynas Radeckis.

Dainuoja ir šoka ir jaunimas

Kaip teigia centro vadovė, pandemija šiek tiek pakoregavo veiklą – buvo nuspręsta atsisakyti mažųjų ansamblių ir šiuo metu totoriškų dainų ir šokių mokosi 13–17 metų jaunuoliai. „Tikriausiai šaukia kraujo balsas, – paklaustas, kas motyvuoja dalį laisvalaikio skirti repeticijoms, sako Laurynas Radeckis. – Gyvenimas aktyvesnis ir įdomesnis, juk mokomės mums nepažįstamos kultūros, nežinomų dainų, šokių. Per dainas mokomės ir totorių kalbos.“

„Daugiau kaip dešimt metų dalyvauju centro veikloje. Teta atvedė. Tiesa, ji pirmiausia mane supažindino su islamu, o paskui su ansambliu. Vaikystėje tėvai man neaiškino, kad aš musulmonė. Prisimenu, mokykloje nuėjau į tikybos pamoką, grįžusi pasakoju, ko išmokusi, rodau, kaip mus mokė žegnotis. Tada man ir pasakė, kad mūsų kitas tikėjimas, nors šeimoje nelabai buvo laikomasi senųjų papročių. Tik močiutė jų laikėsi. Ir mane ji melstis išmokė, – pasakoja Džiamilia Ščuckytė. – Man labai

patinka dalyvauti centro veikloje. Patinka šokti totoriškus šokius. Neretai ir namuose juos repetuoju. Močiutė pataria, ką ir kaip turėčiau daryti, kad mano šokis patiktų žiūrovams.“

„Esu lietuvė, bet mano pusseserė – totorė. Jos tėvas totorius. Nors ir mano močiutė totoriškos kilmės, – sako į centro veiklą įsitraukusi Joana Sabaliauskaitė. – Pirmiausia mane sudomino stovykla. Joje labai įdomu, galima išmokti naujų dalykų, įgyti naujų draugų.“

„Mano pažintis su totoriais prasidėjo nuo musulmonų būrelio Vilniaus mečetėje lankymo. Tėtis apie šį būrelį pasakė. Tada jis man pasakė, kad aš esu totorius. Paskui įsitraukiau ir į centro veiklą. Labiausiai patinka bendravimas, nes mus jungia bendras interesas“, – išpūdžiais dalijasi Alanas Gembickis.

Centro vadovė pasidžiaugia, kad po X vasaros stovyklos centras sulaukė jauno ir kūrybingo šokių mokytojo Ilker Teker, gebančio pritraukti jaunimą ir įskiepyti jam pagarbą savo tautos kultūrai.

Per dainas – į tėvų kalbą

Kaip teigia Almira, jau šešerius metus „Ilsu“ ansamblyje dainuoja ir šoka senjorai.

„Į repeticijas atvažiuoju iš 40 totorių kaimo. Labai džiaugiuosi, kad mus priėmė, kad galime mokytis totoriškų dainų, o per jas – ir totorių kalbos, nes mes kalbėjome lenkiškai. Ir lenkišką mokyklą baigiau, bet visada

Iš kairės: Roza Radeckienė, Fatima Šantrukova, Almira Parmaksizoglu, Klara Šichova, Tamara Jasinskaja.

Nuotr. iš TKC archyvo

„Ilsu“ ansamblis – dažno tautinių bendrijų renginio dalyvis.

žinojau, kad esu totorė. Mūsų šeima laikėsi totoriškų papročių ir į mečetę mes vaikščiojome. Lankėme kapus, kuriuose ilsisi kelios mūsų šeimos kartos“, – pasakoja ansamblietė Roza Radeckienė.

Ansamblių lanko ir jos teta Fatima Šantrukova. „Gimiau ir augau 40 totorių kaime, ten dirbau, ten ir dabar gyvenu. Mano senelis grojo harmonika, tėvai labai gražiai dainavo. Bet jie dainavo lenkiškai, baltarusiškai, ukrainietiška, rusiškai. Totorių kalbą mes jau XVII amžiuje praradome. Gaila. Dabar iš naujo jos mokomės. Ansamblyje išmokau totoriškų dainų“, – pasakoja ilgus metus mokytoja dirbusi Fatima.

Ir Roza, ir Fatima pasidžiaugia, kad pagarba ir meilė totorių folklorui joms pavyko uždegti ir savo anūkus bei proanūkius. „Aš ir savo vaikams, ir anūkam, ir proanūkiams sakau, kad kas, jei ne mes, privalome išsaugoti savo kultūrą“, – pabrėžia Roza Radeckienė.

„Mano tėvai totoriai, bet vaikystėje nelabai tai buvo akcentuojama, nors žinojau, kad esame totoriai. Kai kurias šventes švėsdavome. Kaimynystėje dar gyveno lenkų, lietuvių šeimos, mes vieni kitų šventes gerbdavome, – prisimena iš Nemėžio

į repeticijas važinėjanti Tamara Jainsinskaja. – O totoriškų dainų ir šokių išmokau pradėjusi lankyti ansamblį. Į ansamblį įsitraukiau 2019 metais. Nemėžyje pamačiau skelbimą, kviečiantį į vasaros stovyklą. Paskambinau, pasiprašiau, kad priimtų. Sako, ateiškite. Ir iki šiol dalyvauju ansamblyje.“

Klara Šichova Lietuvoje gyvena pirmi metai. Ji – Sibiro totorė. „Gimiau ir augau atokiame totorių kaime. Tik viena moteris buvo rusė. Visi kiti – totoriai. Nors mokykloje mokėmės rusų kalba, bet tarpusavyje

bendraudavome totoriškai. Baigusi mokyklą išvykau studijuoti į Almatą, ten baigusi studijas ir gyvenau, bet dukra ištekėjo už lietuvio, išvyko gyventi į Lietuvą, o praėjusią vasarą ir mane pasikvietė pas juos gyventi. Roza atvedė mane į ansamblį“, – pasakoja Klara, o ansamblietės suskumba pabrėžti, kad Klarai nereikia mokytis totorių kalbos, ji laisvai kalba totoriškai ir padeda joms taisyklingai ištarti totoriškus žodžius.

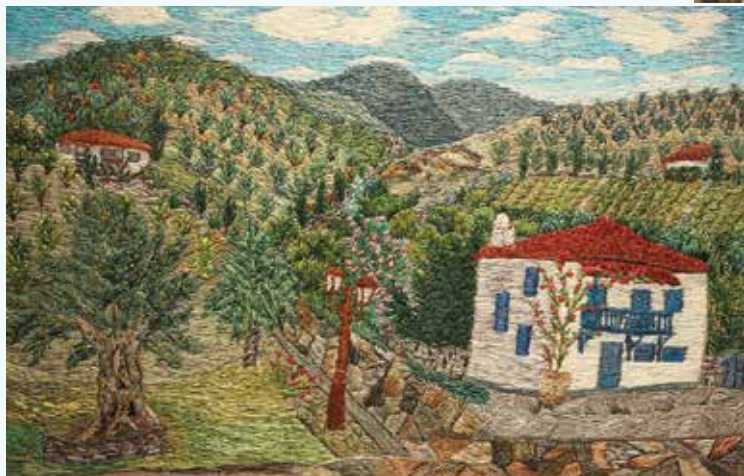
„Tai labai šviesūs, savo tautos šaknis puoselėjantys žmonės“, – ansambliciais pasidžiaugia Totorių kultūros centro vadovė Almira Parmaksizoglu. Jos rūpesčiu totoriškas repertuaras skaičiuoja apie šimtą dainų. 2021 metais, kuriuos Seimas buvo paskelbęs Lietuvos totorių istorijos ir kultūros metais, Totorių kultūros centras išleido dainyną, kuriame paskelbta 30 totoriškų ir turkiškų dainų, jos išverstos į lietuvių kalbą, pridėtos jų natos. Knygoje taip pat paskelbta nuotraukų, pristatančių totorių kostiumus, vasaros stovyklos akimirkas. 2023-iaisiais knyga buvo atnaujinta. Ji papildyta QR kodais, tad daugelį dainų galima ir paklausti arba klausant įrašų pasimokyti. Vadovė primena, kad „Ilsu“ ansamblis ir šiemet laukia naujų dalyvių, norinčių pažinti totorių kultūrą.

Šoka Džiamia Ščucka.

Milos Gorun Kudinos tapyba dygsneliu

Sausio 17 d. Vilniuje, Marijos ir Jurgio Šlapelių name-muziejuje atidaryta Milos Gorun Kudinos meninio siuvinėjimo darbų paroda „Tapyba dygsneliu“. Paroda skirta Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ 35-mečiui. Menininkę su bendrija sieja sena bičiulystė. Ji dalyvavo „Dačijos“ steigiamajame susirinkime. Aktyviai įsitraukė į Lietuvos tarptautinės koordinacinės asociacijos veiklą. Mėli daug dėmesio skiria Lietuvos moldavų ir rumunų tautinio tapatumo išsaugojimui ir puoselėjimui. Paroda veikė iki sausio 28 d.

Parodos atidarymo svečiai ir autorė (antra iš kairės sėdi).

Jie mums primena Vilniaus istoriją

